

Milla Impola

Nurmo – New York

Draamallisen työpajan järjestäminen ja ohjaaminen Nurmon
museolla

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Kulttuurialan yksikkö

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Kulttuuri

Koulutusohjelma: Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosiokulttuurisen työn musiikkipainotteinen suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Milla Impola

Työn nimi: Nurmo – New York: draamallisen työpajan järjestäminen Nurmon museolla

Ohjaaja: Jussi Kareinen ja Jari-Matti Lintala

Vuosi: 2011 Sivumäärä: 51 Liitteiden lukumäärä: 1

Tutkin opinnäytetyössäni draamapedagogiikan käyttömahdollisuuksia museoympäristössä. Toteutin kevään ja kesän 2011 aikana Nurmo – New York –nimisen draamatyöpajan Nurmon kotiseutumuseolla. Olen opinnäytetyössäni tutkinut oman ohjaajuuteni kehittymistä prosessin aikana.

Omassa prosessissani esiin nousseita huomioita ovat mm. eri-ikäisten lasten huomioiminen työpajan suunnittelussa, huumorin käyttö draamatyöskentelyssä ja reflektion tarve oppimisen varmistamiseksi.

Olen työssäni kuvaillut oman työpajani suunnittelua ja toteutusta mahdollisimman tarkasti, jotta sitä voisi käyttää oppaana uusia draamaprojekteja museoihin suunniteltaessa. Olen koonnut yhteen myös tietoa draamapedagogiikasta ja esimerkkejä draaman käytöstä museoympäristössä ja historiallisia aiheita opetettaessa.

Omaan toimintaani työpajaohjaajana on vahvasti vaikuttanut Reetta Vehkalahden ja Lotta Krohnin kehittämä lapsilähtöinen luovan toiminnan Leikkiteatteri-metodi. Leikkiteatterissa työskennellään jonkin teeman ympärillä. Työtavat ovat vaihtelevia, jotta jokaisella osallistujalla taidoista ja kiinnostuksista riippumatta on mahdollisuus onnistumisen kokemukseen. Toiminnassa korostuu myös ryhmässä toimiminen. Olen soveltanut metodia Nurmo - New York –työpajassa.

Avainsanat: draamapedagogiikka, museopedagogiikka, leikkiteatteri-metodi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Degree programme in Cultural management

Specialisation: Socio-cultural work (Music)

Author/s: Milla Impola

Title of thesis: Nurmo – New York: organizing and planning a drama workshop for the Museum of Nurmo

Supervisor(s): Jussi Kareinen and Jari-Matti Lintala

Year: 2011 Number of pages: 51 Number of appendices: 1

In the thesis I study the possibilities of drama pedagogy in a museum context. The research is based on my work as a drama instructor at Nurmo – New York workshops at the Museum of Nurmo. The workshops took place in spring and summer 2011.

Some subjects that came up during the process were, for example, taking notice of the needs of children of different ages in the planning process, the use of humour in drama process, and the need for reflection in drama workshops.

I have explained in detail my work on planning and instructing the workshops. I hope it will come in use when planning new drama projects in museums. I have also collected information about drama pedagogy and other drama projects taking place in the museum context to my thesis.

I introduce the principles of Leikkiteatteri (Play Theatre)-method created by Reetta Vehkalahti and Lotta Krohn. It is a child-oriented drama method which concentrates on group work, noticing the different skills and interests of different children and creating the experiment of success for everyone participating. I have applied Leikkiteatteri-method on the planning of Nurmo – New York workshop.

Keywords: drama pedagogy, museum pedagogy, Play Theatre-method

Sisältö

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
Sisältö	4
Kuvaluettelo	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 Johdanto.....	8
2 Nurmo – New York –draamatyöpajan taustaa.....	9
2.1 Työpajan suunnittelu ja toteutus.....	9
2.2 Nurmon museo ja Nurmoo-seura	11
2.3 Amerikansiirtolaisuus	12
3 Draamakasvatus	13
3.1 Draamapedagogiikka	13
3.2 Prosessidraama	14
3.3 Oppiminen draaman avulla	15
3.4 Reflektio	15
3.5 Historian opettaminen draaman avulla.....	16
4 Leikkiteatteri-metodi	18
5 Draama museoympäristössä	21
5.1 Museopedagogiikka	21
5.2 Draamatyöpajan järjestäminen kotiseutumuseossa	22
5.3 Draamaprojekteja muissa museoissa	22
5.3.1 Taidekaari	23
5.3.2 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK.....	23
5.3.3 Kotkan Taide- ja mediapajan Nuijasota –näytelmä	24
5.3.4 Vanhalinnan kartanomuseon draamaopastuspaketti	25
5.3.5 Arssan reppu.....	25
6 Nurmo – New York -työpajan sisältö	26
6.1 Miljööön kuvaus	27
6.2 Draaman roolihahmot.....	28

6.3 Työpajan ohjaajan rooli	29
6.4 Draaman juoni.....	31
6.5 Tehtävien vaikeutuminen	33
6.6 Työpajan haasteet.....	35
6.7 Kierroksien sujuminen	36
6.7.1 Testiryhmä	36
6.7.2 Muut koululaisryhmät	38
6.7.3 Avoimet työpajat	42
6.7.4 Vinkkejä draamatyöpajan suunnitteluun ja ohjaukseen.....	43
7 Pohdinta	46
LÄHTEET.....	49
LIITTEET	51

Kuvaluettelo

Kuva 1. Valokuvia amerikanvaatteissa	11
Kuva 2. Laivan ruuma.	26
Kuva 3. Valokuvaaja yläkerran valokuvaamossa	27
Kuva 4. Passintarkastuksessa	28
Kuva 5. Mahtuvatko kaikki mukavasti laivan ruumaan?	32

Käytetyt termit ja lyhenteet

Draama	Jonkin aiheen käsittelyä teatterin keinoin. Draamaprosessissa enimmäkseen toimitaan ryhmänä, eikä erillistä yleisöä ole (Vehkalahti 2006, 190).
Draamapedagogiikka	Draaman työtapojen opettamista, sekä opettamista draaman avulla.
Pedagoginen draama	Jonkin asian käsittelyä ja opettamista draaman avulla.
Reflektio	Oman draamatyöskentelyn ja oppimisen tietoista tarkastelua.
Amerikansiirtolaisuus	Suuren amerikansiirtolaisuuden aikana vuosina 1860-1930 Suomesta ja erityisesti Pohjanmaalta muutti huomattava määrä ihmisiä USA:han ja Kanadaan (Niemi 2003, 2).

1 Johdanto

Opinnäytetyönäni suunnittelin ja toteutin Nurmon museolle amerikansiirtolaisuutta käsittelevän toiminnallisen draamatyöpajan. Paja järjestettiin keväällä 2011 seitsemälle 4-6-luokkalaisten koululaisryhmälle. Elokuussa 2011 järjestettiin 2 avointa työpajaa Nurmon museon kesäkauden päättäjäisissä. Tutkin omaa kehittymistäni ohjaajana prosessin aikana.

Työ on tehty Nurmoo-seuralle, joka pyörittää Nurmon museota. Tarkoituksena on, että opinnäytetyöni voisi olla apuna ja sekä itselleni että museon henkilökunnalle, miksei myös muillekin museodraamasta kiinnostuneille tulevia projekteja suunnitellessa. Työssäni tutkin myös museo- ja draamapedagogiikan käyttömahdollisuuksia kotiseutumuseoympäristössä.

Opinnäytetyötäni voi käyttää metodioppaana järjestettäessä draamallista toimintaa museoon. Amerikansiirtolaisuutta voi tämän metodin avulla käsitellä myös muualla kuin museoympäristössä.

Omaan työskentelyyni on vaikuttanut paljon oma harrastajateatteritaustani. Teatteriharrastukseni on alkanut lapsena Leikkiteatteri-yhdistyksen kesäkursseilla. Myöhemmin olen ollut Leikkiteatteri-yhdistyksellä töissä toimistotyöntekijänä ja yleisapulaisena, sekä kesällä 2011 myös ohjaajana. Sieltä tutuksi on tullut Reetta Vehkalahden ja Lotta Krohnin kehittämä Leikkiteatteri-metodi, jota olen soveltanut myös tätä museodraamaa suunnitellessani. Esittelen Leikkiteatteri-metodia tarkemmin osana opinnäytetyötäni. Lisäksi olen aiemmin ohjannut lasten teatterikerhoja Porissa ja Seinäjoella, ja sieltä olen saanut käytännön kokemusta lapsiryhmien ohjaamisesta.

Amerikansiirtolaisuus päättyi draamatyöpajan aiheeksi Nurmoo-seuran toiveesta, sillä Nurmosta on lähtenyt erityisen paljon siirtolaisia. Aihe osoittautuikin hedelmälliseksi draamatyöskentelyyn.

2 Nurmo – New York –draamatyöpajan taustaa

Nurmo – New York –työpajan tavoitteena on ollut tuoda Nurmon museota lähiseudun koululaisille tutuksi mielenkiintoisella ja hausalla tavalla. Työpajan tarkoituksena on opettaa paikallishistoriaa koululaisille. Paja on mahdollista pienin muutoksin toteuttaa myös muissa museoissa tai myös muussa kuin museoympäristössä.

2.1 Työpajan suunnittelu ja toteutus

Työpajan suunnittelu alkoi heti vuoden 2011 alussa. Tapasin Nurmon museon ja Seinäjoen kulttuuritoimen väen kanssa, ja keskustelimme siitä, minkälaisesta aiheesta museodraamaa toivotaan. Museolta ehdotettiin aiheeksi amerikansiirtolaisuutta. Heti ensimmäisessä palaverissa kävi mielessä ajatus käydä koko matka Suomesta Amerikkaan läpi draamapajassa.

Museolta sain tietoa amerikansiirtolaisuudesta, ja kulttuuritoimesta sain apua tiedotuksessa kouluille. Materiaalien hankintaan ja käytännön järjestelyihin sain apua kummaltakin taholta. Draaman sisältö oli kokonaan omalla vastuullani.

Aluksi luin paljon kirjallisuutta amerikansiirtolaisuudesta, koska aihe ei ollut minulle tuttu ennestään. Kävin myös suunnittelun alkuvaiheessa Siirtolaisuusinstituutissa Peräseinäjoella, josta sain myös lisää tietoa siirtolaisuudesta.

Pajan sisältö alkoi muotoutua. Kävin Nurmon museon perinnepiirissä tapaamassa museon aktiiveja. Suunnittelemassani työpajassa oli kaksi kohtausta, joissa tarvittiin näyttelijöitä: passintarkastus Ellis-saarella ja Amerikkaan päästyä lasten valokuvaus amerikkalaisissa vaatteissa. Passintarkastajan ja valokuvaajan rooleihin sain näyttelijät perinnepiiriläisistä. Perinnepiiriläiset kokosivat ja valmistsivat myös vaatteet ja lavastivat draamapajan valokuvaamon.

Halusin kokeilla työpajaa ensin yhden koululaisryhmän kanssa ja pitää sen jälkeen tauon ennen seuraavia, jotta mahdolliset ongelmakohtat saisi kaikessa rauhassa korjattua. "Pilottiryhmäksi" valikoitui luokka läheiseltä koululta, jonka opettaja oli ollut aikaisemminkin paljon museon väen kanssa yhteistyössä. Kävin koululla esit-

telemässä työpajaa ennen koululaisten museovierailua. Tästä sain ajatuksen tehdä myös muille ryhmille ennakkotehtäviä, joiden avulla opettajat voisivat jo etukäteen käsitellä aihetta koululla.

Kun pajan sisältö alkoi olla selvillä, aloin valmistaa ja etsiä tarvittavia materiaaleja ja tavaroita draamapajaa varten. Halusin että pajassa olisi konkreettisina joitain papereita jotka olivat tärkeitä Amerikkaan lähtiessä, kuten passit, esteettömyystodistukset ja laivaliput sekä lähtöön innostavat kirjeet aikaisemmin Amerikkaan läheneiltä sukulaisilta. Lisäksi keksin tarinan perheestä, jonka jäseniä halusin lasten esittävän pajassa. Tätä tarkoitusta varten etsin jokaiselle roolihahmolle sopivan päähineen. Suurin osa löytyikin museolta.

Näyttelijöiden kanssa sovittiin päivät, jolloin on mahdollista pitää työpajoja. Kulttuuritoimen työntekijä välitti kirjoittamani tiedotteen työpajoista kouluille ja otti koulujen ilmoittautumiset vastaan. Kuusi ryhmää ilmoittautui mukaan tiedotteiden perusteella. Ryhmien määrää rajoitti opettajilta saadun palautteen mukaan se, että keväisin kouluilla on tarjolla paljon muutakin ohjelmaa ja toisaalta se, että matkat museolle jäivät koulujen itsensä järjestettäväksi. Pajaan osallistuneillekin ryhmille oli hieman vaikea löytää sopivat ajat. Ryhmät jakaantuivat kolmelle päivälle niin, että kahtena päivänä ryhmien välissä ei ollut juuri ollenkaan aikaa. Tämä oli melko raskasta pajojen ohjaajan kannalta ja rajoitti mahdollisuutta kerätä lapsilta palautetta heti pajojen jälkeen.

Lähikoulun pilottiryhmä kävi osallistumassa draamapajaan 5.5.2011. Paja sujui muuten oikein hyvin, mutta kesti hieman pidempään kuin oli tarkoitus. Pajan kaikki osiot saivat kuitenkin hyvää palautetta sekä opettajalta että oppilailta, joten mitään ei jätetty pois. Pidin myöhemmissä ryhmissä tarkempaa huolta, ettei yksittäisiin tehtäviin käytetty liiaksi aikaa. Osa rekvisiitasta kaipasi hieman parantelua. Muuten työpaja pysyi suurin piirtein samanlaisena pilottiryhmän jälkeen.

Muut ryhmät kiersivät draamapajan 17.5., 26.5. ja 30.5.2011. Lisäksi elokuun lopulla Nurmon museon kesäkauden päättäjäisissä pidettiin kaksi avointa työpajaa. Työpajoissa otettiin lapsista valokuvat amerikkalaisissa vaatteissa, ja kuvat sai käydä hakemassa museolta kesäkauden 2011 aikana.

Kuva 1. Valokuvia amerikanvaatteissa

2.2 Nurmon museo ja Nurmoo-seura

Nurmon museo on Nurmoo-seuran pyörittämä kotiseutumuseo. Museon pihapiiriin kuuluu kuusi rakennusta. Museon pysyviä näyttelyitä ovat mm. Nurmolaiset sodissa, Juuret Nurmoos (sukuselvityksiä), siirtokarjalaisen evakkohuone sekä pienoismalleja vanhasta Nurmosta ja Äyräpään taistelusta. Nurmoo-seuran toimintaan kuuluu myös mm. näytelmä- ja perinnepiirit. (Nurmon kotiseutu- ja museotoimintaa sekä sukututkimusta, [Viitattu 14.10.2011].) Museo on toiminut vuodesta 1978, jolloin olivat museon avajaiset. Sitä ennen vanhoja esineitä oli kerätty makasiinirakennukseen. (Yli-Hakola & Jäsperlä 2011.)

Nurmoo-seuran tarkoituksena on kehittää alueensa sivistyksellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia oloja, tehdä kotiseututyötä paikalliskulttuurin, ympäristönsuojelun ja maisemanhoidon sekä matkailun aloilla, sekä syventää alueen asukkaiden koti-

seuduntuntemusta ja paikallishenkeä. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi seura mm. harjoittaa museotoimintaa, suorittaa tallennus-, tutkimus- ja julkaisutoimintaa sekä järjestää kotiseutupäiviä sekä muita juhla-, taide ja viihdetilaisuuksia. (Nurmoo-seura r.y. säännöt 1996, 1.) Nurmoo-seuralla on hieman yli 500 jäsentä. Keskäisin museolle palkataan museonhoitaja, ja toisinaan erityisavustuksella konserttoja. Muuten seura toimii vapaaehtoisvoimin ja pienellä budjetilla. (Yli-Hakola & Jäsperlä 2011.)

2.3 Amerikansiirtolaisuus

Suomesta lähti siirtolaisiksi Pohjois-Amerikkaan noin 350 000 ihmistä vuosina 1866-1930. Noin puolet Suomesta lähteneistä siirtolaisista oli Pohjanmaalta. Syitä siirtolaisuuteen olivat mm. Suomen ja erityisesti Pohjanmaan väestönkasvu, mahdollisuus halpaan tai ilmaiseen viljelysmaahan Amerikassa sekä Pohjois-Amerikan työvoimapula ja siitä seuranneet korkeat palkat. (Kero 1997,13-15.)

Pohjalaisen perinnönjaon mukaan kotitilan vanhin poika peri kotitilan. Talottomaksi jääneet lapset saivat etsiä elantonsa muualta. Myös yksi syy ”amerikankuumeseen” olivat palanneiden kertomukset ja Amerikasta lähetetyt kirjeet, jotka maalailivat ruusuista kuvaa menestymisestä Atlantin takana. Amerikkaan lähdöstä tuli muoti-ilmiö. (Niemi 2003, 10, 12.)

Siirtolaisia lähti eniten Etelä-Pohjanmaan alueelta. Nurmosta lähti tilastojen mukaan vuosien 1893 ja 1930 välillä yhteensä 1692 siirtolaista. Kaikkiaan noin 80% kaikista siirtolaisista lähti Yhdysvaltoihin ja 20% Kanadaan. Noin 20-33% lähtijöistä palasi takaisin. (Niemi 2003, 3-5, 7.)

3 Draamakasvatus

Draamakasvatuksesta puhuttaessa on ongelmana, että koko sinä aikana kun draamaa on käytetty opetuksessa, ei ole syntynyt yhtenäistä virallista sanastoa (Owens & Barber 2010, 12). Yritän kuitenkin koota yhteen ja selittää joitain omaan työskentelyyni liittyviä draamakasvatuksen piirteitä.

Heikkisen (2002, 15) mukaan draamakasvatus on kulttuurin luomista ja tarkastelua ennemmin kuin vallitsevien normien ja yhteiskunnan mukaisten asioiden opettamista. Kysymys on erilaisten näkökulmien ja mahdollisuuksien luomisesta.

Draamakasvatus mahdollistaa oman identiteetin, yhteiskunnan ja kulttuurin tarkastelun ja heittäytymisen kokemuksiin. (Heikkinen 2002, 111). Heikkinen kirjoittaa myös, että ”Draamakasvatuksessa korostuu aktiivinen oppiminen, joka haastaa opiskelijat tekemään maailmastaan merkityksellisen”.

Tieteenalana draamakasvatuksessa sovelletaan leikinomaisesti draaman, kasvatuksen ja teatterin teorioita ja käytäntöjä. Läheisiä tieteenaloja ovat myös antropologia, psykologia, kirjallisuus ja sosiologia. Sosiokulttuurinen ja taiteellinen oppiminen liittyvät keskeisesti draamakasvatukseen. (Heikkinen 2002, 111.)

3.1 Draamapedagogiikka

Mm. Anna-Lena Østern ja Erkki Laakso ovat käyttäneet draamapedagogiikka-termiä yläkäsitteenä, joka pitää sisällään näkemyksen draamasta taidemuotona ja oppimismenetelmänä (Heikkinen 2002, 14).

Draamapedagogiikka voidaan nähdä mm. draamakasvatus-termin synonyymina tai anglosaksisen termin Drama-In-Education vastineena, jolloin viitataan draaman avulla opettamiseen. Draamapedagogiikka-käsite on muuttunut vuosikymmenten aikana, mutta jatkuvasti se on ollut väline tai metodi opettaa tai oppia jotain. Oppimisesta draaman ja teematyöskentelyn avulla käytetään myös nimitystä pedagoginen draama. (Heikkinen 2002,16.) Nurmo – New York –työpajassa pedagogi-

sen draaman avulla opitaan amerikansiirtolaisuudesta ja erityisesti siirtolaisuuden syistä.

3.2 Prosessidraama

Käsitettä prosessidraama voidaan käyttää ilmaisun pedagoginen draama rinnalla ja sijaan (Sinivuori & Sinivuori 2007, 14). Omassa työssäni on ollut lähtökohtana prosessidraaman tekeminen, mutta käytännön syistä työpajan sisältö ei ole aivan niin avoin ja osallistujien vaikutettavissa kuin prosessidraamassa olisi mahdollista.

Sanna Asikainen (2003, 66-67) on koonnut yhteen useiden eri draamapedagogiikan teoreetikkojen näkemyksiä prosessidraamasta. Prosessidraama on osallistavan teatterin laji. Se etenee ilman käsikirjoitusta, eikä sillä ole erillistä yleisöä. Esiityksen sijaan keskeistä on prosessiin osallistuminen. Prosessidraamassa yhdistyvät ajattelu ja tunteet ja sillä on suunniteltu ja määritetty tavoite oppimisen suhteen. Prosessidraamatyöskentelyä varten suunnitellaan pohjateksti (pre-text), eli ohjaaja suunnittelee edeltä draaman rakenteen ja etenemisvaiheet. Osallistujat osallistuvat fiktion luomiseen ja vaikuttavat draaman kulkuun.

Prosessidraama koostuu pohjatekstistä, draamatyöskentelystä ja osallistujien kokemuksista. Ennakkoon suunniteltujen kohtauksien sisältö luodaan toiminnan aikana. Osallistujan mielikuvat toiminnasta täydentävät prosessidraaman kokonaisuudeksi. (Asikainen 2003, 91). Päivi ja Timo Sinivuoren (2007, 14) mukaan prosessidraamassa ei ole tarkkaa ohjaussuunnitelmaa, vaan toiminnan käynnistää kehystarina tai kuva. Prosessidraamaa käytetään erilaisten vaihtoehtojen ja ratkaisumallien etsimiseen. Prosessidraamassa opitaan kokemuksellisesti toimimalla. Heikkinen (2002, 84 & 94) kirjoittaa, että prosessidraamassa opitaan kysymällä kuinka ja minkä vuoksi. Yhteisen tekemisen jälkeen voidaan tarkastella yhteistä kokemusta. Prosessidraamassa on tärkeää luoda draaman maailma, jotta saadaan aikaan oppimiselle suotuista tilaa.

3.3 Oppiminen draaman avulla

Draama voi edistää laadullista oppimista, jossa opitaan muutoin kuin tietoa sellaiseen siirtämällä ja toistamalla. Draamatarinat tarjoavat mahdollisuuden hyödyntää erilaisia oppimistyyliä, toimintoja ja ryhmätyön muotoja. Ne myös edellyttävät yksilöiltä emotionaalista, fyysistä ja älyllistä kyvykkyyttä toimia ryhmässä. (Owens & Barber 2010, 10-11).

Owensin ja Barberin (2010, 168-169) mukaan draamaohjaaja voi ohjata ryhmän toimintaa kolmea oppimisen polkua kohti. Ensimmäinen on draamatyöskentelyssä tarvittavat tiedot ja taidot, esimerkiksi kyky pitää yllä ja kehittää roolia. Toinen polku ovat henkilökohtaiset ja sosiaaliset taidot, esimerkiksi kyky herättää luottamusta ja joustavuus. Kolmas polku, jolle itsekin olen omassa projektissani yrittänyt oppilaat johdattaa, on draama oppimisen välineenä ja soveltava draama. Tällä polulla voidaan käsitellä aiheita draamatyöskentelyn ja ryhmän ulkopuolelta, kuten esimerkiksi sellaisia käsitteitä kuten ”oikeudenmukaisuus”, tai historiallisia tapahtumia kuten omassa draamapajassani amerikansiirtolaisuus. Toki polut myös kulkevat rinnakkain ja risteävät keskenään.

Draamakasvatuksessa opitaan kokemuksien kautta kokeilemaan ja testaamaan erilaisia ideoita erilaisissa konteksteissa. Kokemuksellinen oppimisnäkemys juontaa juurensa 1930-luvulta. Kokemuksellisessa oppimisnäkemys mukaan oppiminen tapahtuu kokemuksia ja toimintaa refleктоimalla. (Heikkinen 2002, 92).

Draamakasvatuksen lähtökohtana on todellisessa ja fiktiivisessä maailmassa liikkuminen. Esteettinen kahdentuminen tarkoittaa maailman tarkastelemista kahdella eri tavalla, eli toisaalta roolin, ja toisaalta oman itsen kautta. Näiden kahden välisen leikillisyyden panee liikkeelle tahdon ja voiman tutkia asioita ja luoda uutta. (Heikkinen 2002, 66).

3.4 Reflektio

Owensin ja Barberin (2010, 49) mukaan reflektointia ei tarvitse käydä välttämättä keskusteluna välittömästi työskentelyn jälkeen. Se voi tapahtua myös draamatyös-

kentelyn sisällä tai vasta selvästi sen jälkeen ja ulkopuolella. Heikkilän (2002, 82) mukaan taas kokemuksien purkaminen jälkikäteen on tärkeää, koska heittäytyessään draaman maailmaan osallistuja ei heti tiedosta oman kokemuksensa laatua ja merkitystä. Tähän liittyen toivon että opettajat ovat käsitelleet työpajassa syntyneitä ajatuksia ja aiheita lasten kanssa jälkikäteen. Omaan draamapajaani en sisällyttänyt yhteistä reflektiota, koska draamakierroksen viimeinen rasti oli yksilötehtävä ja koin liian vaikeaksi koota lapset vielä lopuksi yhteen. Siskon roolihenkilön tapaamisessa oli kuitenkin mahdollisuus käydä läpi työpajassa koettua. Pyrin myös kiittämään kaikkia lapsia osallistumisesta ja jututtamaan heitä yksittäin pajan jälkeen.

Reflektiossa yksilö tutkii tietojaan ja kokemuksiaan saavuttaakseen uuden ymmärtämyksen tason. Reflektio voi auttaa löytämään uusia näkökulmia ja toimintatapoja. (Heikkinen 2002, 92)

3.5 Historian opettaminen draaman avulla

Ulla Lehtonen (2008, 49-51) kirjoittaa, kuinka draamaa voidaan käyttää koulussa historian opetuksessa. Historiaa voidaan dramatisoida ja elävöittää esimerkiksi koulun juhliin tehtävien esitysten puitteissa, opettaja voi ottaa oppitunnilla jonkin historiallisen hahmon roolin tai tunnilla voidaan käsikirjoittaa ja harjoitella pienimuotoisia esityksiä. Draaman menetelmiä ja työtapoja käyttäen voidaan kuitenkin tutkia tarkemmin myös historian peruskäsitteitä: aikaa, muutosta, jatkuvuutta, syyseuraus-suhteita, erilaisia historiantulkintoja ym. ilman että yritetään tarkkaan kuvata jotain tiettyä historiallista tapahtumaa. Lehtonen käyttää itse opetuksessaan molempia tapoja, mutta historiaa elävöittäville pienoishäytelmille hän ei aseta varsinaisia oppimistavoitteita. Osan ollessa passiivisina katsojina ja osan jännittyneinä esiintyjinä työskentelystä puuttuu osallisuus ja osallistavuus, eikä omakohtainen ymmärrys lisäänty. Draamamenetelmiä käytettäessä kaikki oppilaat osallistuvat toimintaan. Luovan yhteisöllisen ongelmanratkaisun avulla voidaan pohtia esimerkiksi sellaisia monimutkaisiakin aiheita kuten löytöretkien aiheuttama muutos Euroopassa ja ”uudella mantereella”.

Historia-aiheisessa draamatyöskentelyssä liikutaan kolmessa eri ajassa: reaalijassassa (paljonko aikaa draamatyöskentelyyn käytetään), draaman ajassa (voidaan siirtyä tarinan ajassa eteen- ja taaksepäin) ja historian ajassa (esim. jokin tietty aikakausi). Draaman avulla ei voi kokea millaista menneisyydessä todella oli, mutta sillä voidaan tutkia oman mieleemme menneisyyskäsitystä. Draamassa on mahdollista tehdä villiäkin historian uudelleentulkintaa. Fiktion avulla faktaa katsotaan hieman eri tavalla. (Lehtonen 2008, 56-57.)

4 Leikkiteatteri-metodi

Esittelen tässä Leikkiteatteri-metodia, joka on vahvasti vaikuttanut omaan tapaan työskennellä lasten parissa. Olen aikanaan aloittanut teatteriharrastukseni 8-vuotiaana Leikkiteatterin kesäkurssilla, jossa tehtiin viikon aikana katuteatteriesitys. Myöhemmin olen ollut kesätoissa Leikkiteatteri-yhdistyksellä tehden toimistotöitä ja yleistä avustamista kursseilla, mm. esiintynyt kurssien draamaseikkailurooleissa. Viime kesänä ”ympyrä sulkeutui”, kun olin ensimmäistä kertaa ohjaajana kursseilla. Koska olen ollut Leikkiteatterin toiminnassa mukana niin pitkään, on se luonnollisesti vaikuttanut paljon siihen, kuinka ohjaan lapsiryhmiä.

Reetta Vehkalahti (2006, 264) kiteyttää Leikkiteatteri-metodin näin:

Leikkiteatteri-toiminnan pääperiaatteena ovat lapsilähtöisyys ja vuorovaikutteisuus. Tavoitteena on tarjota osallistuville lapsille onnistumisen elämyksiä, mahdollisuus vaikuttaa sekä tilaisuus tutkia ja rakentaa itseään ja maailmaa. Leikkiteatteri-toimintamalli on taidekasvatuksen metodi, jota voi soveltaa käytettäväksi myös muilla taidealoilla kuin teatteri-ilmaisussa.

Leikin ja teatteri-ilmaisun avulla on mahdollista tutkia ja rakentaa itseään ja maailmaa. Se tarjoaa myös osallisuuden kulttuurin, tilaisuuden tehdä ja kokea itse ja yhdessä. (Vehkalahti 2006, 22-23.) Leikki ja draama myös luovat mahdollisuuden sellaiseen vakavuuteen, joka pelkästään keskustelemalla tuntuu usein vaikealta, ellei mahdottomaltakin. Draama mahdollistaa eettiset kokeilut ja tunteiden tarkastelun. (Heikkinen 2002, 67-68.)

Teatteri-ilmaisussa toimitaan yhtä aikaa hyvin yksilökeskeisesti ja hyvin kollektiivisesti. Jokainen kokee asiat ja tilanteet omalla tavallaan, mutta työtä tehdään ryhmässä. (Vehkalahti 2006, 33.)

Draama tarjoaa erityisesti lapsille tärkeän mahdollisuuden tutkia ratkaisujen tekemistä. Arkielämässä kun lapsilla ei ole mahdollista tehdä itseään tai muita ihmisiä koskevia isoja ratkaisuja. (Vehkalahti 2006, 192.) Heikkinen (2002, 132) on myös huomannut että draamakasvatusta luonnehtii voimaantuminen, koska draama voi antaa lapselle ja nuorelle äänen ja näin kasvattaa itseluottamusta ja itsevarmuutta.

Leikkiteatterin yhteydessä draamatoiminnasta käytetään nimitystä draamaseikkailu, joka Vehkalahten (2006, 199) mukaan pitää hyvin sisällään draaman tekemiseen parhaimmillaan sisältyvän jännittävyuden. On olemassa useita oppaita, joissa on malleja prosessidraamoista, joita voi itse toteuttaa ohjaajana. Vehkalahti korostaa itse kehitellyn draamaprosessin etuja ohjaajan omaan ohjaustyyliin sopivana. Aikaisemmin hyvin onnistuneista draamaprosesseista kannattaa toki ottaa inspiraatiota myös omaan suunnitteluunsa.

Leikkiteatteri-metodissa työskennellään jonkin teeman ympärillä, joka sitoo toiminnan yhteen. Metodissa yhdistetään luovaa ilmaisua ja kädentaitoja. Tarkoituksena on, että erilaisia ilmaisutapoja yhdistämällä jokainen osallistuja saa kokea onnistumisen elämyksiä. Hyvinkin erilaiset lapset voivat toimia yhdessä, kun erilaiset toimintatavat, käyttäytymismallit, ajatukset ja ideat hyväksytään. (Vehkalahti 2006, 264-265.)

Nurmo – New York –draamapajassa kädentaidot eivät olleet mukana, jollei esteettömyystodistuksen täyttööä omakuvineen lasketa. Askarteluihin kannattaa käyttää aikaa, että työt saadaan valmiiksi. Pidemmässä työpajassa kannattaa ehdottomasti ottaa myös kädentaidot mukaan, varsinkin kun museoympäristöön sopii hyvin kaikenlaisten perinteisten käsitöiden opettelu.

Muuten yritin pajaa suunnitellessani ottaa huomioon, että työtavat olisivat vaihtelevia. Halusin että esimerkiksi ujommilla lapsilla olisi mahdollisuus osallistua täysipainoisesti johonkin osioon pajasta, vaikkei uskaltaisikaan esiintyä tai eläytyä vahvasti roolihahmoonsa.

Leikkiteatterin peruseriaatteita ovat mm. lasten oikeus päättää itse ja vaikuttaa, erilaisia taitoja omaavien lasten huomioiminen ryhmässä, joka mahdollistaa myös esimerkiksi ylivilkkaiden tai lievästi vammaisten lasten osallistumisen yhdenvertaisena toimintaan, toiminnan suuntaaminen kaikkien lasten ulottuville taidoista, vanhempien taloudellisesta tilanteesta tai muista ulkoisista tekijöistä riippumatta ja onnistumisen elämysten ja yhteishengen luominen yhteisen projektin parissa. (Vehkalahti 2006, 265-267.)

Leikkiteatterin kesäkursseilla lapset saavat käyttää valtaa valitsemalla itse itselleen mieluisan roolihahmon, jossa ainoana kriteerinä on liittyminen yhteiseen tee-

maan (Vehkalahti 2006, 268-269). Tätä ajatusta olen soveltanut myös omassa työpajassani. Nurmo – New York –pajan kulku ja tehtävät olivat melko tarkkaan etukäteen suunniteltuja, mutta jokainen osallistuja sai itse keksiä itselleen rooli-hahmon, ja toimia tilanteissa oman hahmon kautta. Noudatin myös Leikkiteatteri-toiminnassa käytössä olevaa tyyliä, että lasten ideaan roolihahmoista ei puututa, vaikka se ei ohjaajan mielestä sopisikaan teemaan. Esimerkiksi eräs lapsista kirjoitti esteettömyystodistukseensa lähtevänsä USA:han NHL-pelaajaksi. Vaikkei roolihahmo ollutkaan historiallisesti ”totuudenmukainen”, en halunnut korjata asiaa. Pidin tärkeämpänä että draamassa saa esittää juuri sellaista hahmoa kuin itse haluaa, kuin että työpaikkahaaveet vastaisivat vuoden 1903 todellisuutta.

Vehkalahti (2006, 307-308) on myös vertaillut Leikkiteatteri-toiminnan ja devising-työskentelyn yhtäläisyyksiä ja eroja. Devisingissä ohjaaja on tasavertainen ryhmän jäsen, kaikki ratkaisut tehdään yhdessä ryhmän kanssa ja keskustelut, vastuun jako, pohdinta ja ongelmanratkaisu ovat keskeisiä työtapoja. Leikkiteatteri-toiminnassa taas on varsin selkeät aikataulut ja raamit. Kursseilla on varattu tietty aika askarteluun, tietty aika teatterileikkeihin ja roolitoiveet tehdään tiettyyn päivään mennessä. Kuitenkin raamien sisällä lapsilla on paljon päätäntävaltaa, kun roolin, askartelut ja ideat yhteiseen näytelmään ovat kokonaan lasten vallassa. Myös ujompien lasten on helpompi osallistua toimintaan, kun raamit ovat selkeät.

Nurmo – New York –draaman erot ja yhtäläisyydet prosessidraamaan ovat mielestäni samantyylliset. Pajan rakenne ei ole ehkä niin avoin kuin prosessidraamassa yleensä, mutta erityisesti draaman yksilötehtävissä lapsilla on suuri vapaus toimia oman mielensä ja itse keksimänsä roolihahmon mukaan.

5 Draama museoympäristössä

Draaman vahvuus museossa on siinä, että se tekee historian eläväksi ja inhimilliseksi. Draaman avulla voi ymmärtää erilaisia sosiaalisia ja kulttuurillisia tilanteita ja niiden konteksteja. (Tiuraniemi 2006, 39). Esittelen seuraavaksi draaman käyttöä museoympäristössä ja sen liittymistä museopedagogiikkaan.

5.1 Museopedagogiikka

Kokonaisvaltaisen oppimisen oppimiskäsityksen mukaan lapsi poimii ja jäsentää tietoa aktiivisesti, jonka vuoksi pitää tarjota erilaisia kokemuksellisia lähestymistapoja maailmaan. Työpajatyöskentely tukee maailman ja oman itsen hahmottamista. Kun museossa toimitaan eri tavoin, myös erilaiset oppimistavat saavat ärsykeitä. Museokäynti tukeekin yksittäisten oppiaineiden lisäksi erityisesti opetuksen eheyttämistä. (Erityisen avoin kohtaaminen 2008, 10-11.)

Opetus museoympäristössä perustuu museon kokoelmiin. Kulttuurihistoriallisten museoiden kokoelmat tarjoavat erityisesti mahdollisuuksia konkreettisten, yksityisten ihmisten elämänoloja koskevien kysymysten käsittelyyn. Esimerkiksi sotamuseossa on sodan syttymisen syiden sijaan helpompi kertoa kuinka sotia käytiin ja millaista elämä sodan aikana oli. (Museo oppimisympäristönä 2004, 52-55.) Nurmo – New York –pajassa toiminnan innoittajina toimivat Amerikasta lähetetyt kirjeet ja valokuvat. Museopedagogiikan avulla voidaan johdatella oppilaat myös pohtimaan mm. ajan eri dimensioita: menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. (Museo oppimisympäristönä 2004, 105-106.)

Työpajatoiminnalla museossa opitaan tietoa ja taitoa yhdistelemällä. Samalla myös luodaan uutta. Elämysoppiminen on museoissa yhä enemmän käytössä oleva työtap. Elämyspedagogiikan avulla vahvistetaan yhteishenkeä ja ongelmanratkaisukykyä. Draamatyöskentelyn voi laskea myös elämyspedagogiikaksi. (Museo oppimisympäristönä 2004, 131 & 133.)

5.2 Draamatyöpajan järjestäminen kotiseutumuseossa

Suomessa on yhteensä yli tuhat museota. Kotiseutumuseoitakin on noin 800. Näistä yli neljässäkymmenessä kävi vuonna 2005 vain alle sata kävijää. Monessa museossa on esillä hyvin samankaltaista esineistöä. Siksi kävijöiden saamiseksi on tärkeää, että museo on yhteistyöhaluinen, kävijäystävällinen ja elävä. Esimerkiksi museoalan rahoitusta on esitetty muutettavaksi niin, että osa tuista perustuisi siihen, kuinka paljon museot osallistuvat yhteistyöhön koulujen ja hoitolaitosten kanssa. (Luukka 2011.)

Nurmon museo toimii Nurmoo-seuran voimin, ja oman kokemukseni mukaan se tekee hyvin yhteistyötä varsinkin lähikoulujen kanssa. Vakituista henkilökuntaa ei ole. Omassa työskentelyssäni oli isona apuna museolla toimiva perinnepiiri, sekä muut yhdistyksen aktiivit. Apua sai niin draaman roolien esittämiseen kuin rooli-vaatteiden valmistukseenkin.

Museodraamaa suunnitellessa kannattaa hyödyntää opettajia, kotiseututaitajia ja museoihmisiä draaman tarinan kehittämisessä (Tiuraniemi 2006, 43). Kotiseutumuseoiden hyödyntämisessä oppimisympäristöinä etuna on kytkeytyminen oppilaiden kasvuympäristöön, jolloin ne voivat toimia identiteetin vahvistajina. Myös museon läheisyys koululle on kotiseutumuseoiden valttina. (Museo oppimisympäristönä 2004, 39.)

5.3 Draamaprojekteja muissa museoissa

Esittelen tässä lyhyesti muutamia draamaprojekteja muista museoista, tai historiallisista aiheista. Uskon että muiden projekteihin tutustumisesta voi olla apua uutta toimintaa ideoidessa, kun toimivista käytännöistä ottaa inspiraatiota omaan suunnittelutyöhön.

5.3.1 Taidekaari

Tampereella eri taidelaitokset, kasvattajat, taiteilijat ja koulut tekevät yhteistyötä Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelmassa. Taidekaari-toiminta tapahtuu koulupäivien aikana ja niveltyy opetussuunnitelmaan. Toiminta on lähtenyt käyntiin erityisopetuksen ja maahanmuuttajien valmistavan opetuksen luokilta. Tulevaisuudessa tarkoitus on kattaa koko Tampereen kaupungin perusopetus. Museopedagogisessa TAITE-yksikössä suunnitellaan teeman ympärille museopedagoginen kokonaisuus. Teema valitaan näyttelyn aiheeseen ja opetussuunnitelmaan aihekokonaisuuksiin liittyen, esimerkiksi ”Ihmisenä kasvaminen sekä kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys”. TAITE:n museopedagogisten kokonaisuuden osia ovat museokierros, työpaja ja oheismateriaali. (Erityisen avoin kohtaaminen 2008, 6-11.)

Tampereen kaupungin Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelmassa on järjestetty myös draamallisia museokierroksia. Siellä on havaittu hyväksi rakenne, jossa lapsiryhmä tulee museoon suorittamaan jotain tehtävää, joka jakaantuu useampaan pienempään tehtävään. Oppaan roolihahmot eivät ole itsetarkoituksellisia, vaan kierroksen pääosassa ovat lapset. (Erityisen avoin kohtaaminen 2008, 12.)

Tällaista rakennetta halusin käyttää myös omassa projektissani. Amerikkaan lähtö on päätehtävä ja muut kohtaukset ovat välietappeja matkalla.

5.3.2 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK

Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK on yhdessä Seinäjoen Louhimon kanssa osa valtakunnallista Taikalamppu-verkostoa. Barkin yhtenä kehittämistehtävänä on kulttuuriperintökasvatus. (Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK, [Viitattu: 7.11.2011].)

BARK on järjestänyt eri museoissa Pohjanmaalla Aikamatkoja, joissa tutustutaan draamallisesti johonkin aikakauteen. Yhtenä esimerkkinä on Aikamatka 1799, jossa Falanderin talossa Vanhassa Vaasassa vieraili yli 500 vaasalaista kuudesluokkalaista opettajineen. Aihetta oli käsitelty kouluilla jo etukäteen. Jokaisella lapsella

ja aikuisella oli oma historiallinen roolihahmo ja sille sopivat roolivaatteet. Ajassa taaksepäin ja omiin roolihahmoihin hypättiin laskemalla ”3, 2, 1” ja napsauttamalla sormia. Talossa erilaisilla rasteilla ohjelmana oli mm. syllabub-ruoan valmistusta, kasvien maalausta Linnaeuksen hengessä, 1700-luvun etiketin mukaista käytöskoulua ja polska-tanssin opettelua. (Nykänen 2010.)

5.3.3 Kotkan Taide- ja mediapajan Nuijasota –näytelmä

Kotkan taide- ja mediapaja on toteuttanut 3-6-luokkalaisille suunnatun näytelmän, jossa lapset saivat osallistua Nuijasodan tapahtumiin. Kotkassa näytelmä vietiin kouluille, joilla se toteutettiin koulujen pihassa. (Oksanen 2010, 6.)

Nuijasota-näytelmässä draaman kulku meni niin, että aluksi näytelmän ohjaajan esittämä kertojahahmo esitteli tarinan taustat, herätteli lapset pohtimaan mitä he jo tiesivät keskiajasta ja jakoi lapset rooliasuilla kahteen ryhmään: aatelisiin ja talonpoikiin. Koulun pihalle oli lavastettu keskiaikainen markkinapaikka. Lapset kohtasivat markkinapaikalla näyttelijöiden esittämiä roolihahmoja, jotka kertoivat keskiajasta ja aatelisten ja talonpoikien välisestä epätasa-arvosta. Lapset saivat maistaa keskiaikaista ruokaa, kokeilla nahkanyörin tekemistä ja opetella aatelisten tanssin. Markkinoilla kiertely päättyi, kun Klaus Fleming tuli kuuluttamaan verojen korotuksista ja varoittamaan lasten aatelisten ryhmää talonpoikien kapina-aikeista. Jaakko Ilkka taas saapui yllyttämään talonpoikien ryhmää kapinaan. Näytelmä huipentui Nuijasota-kohtaukseen, jossa lasten ryhmät taistelivat toisiaan vastaan bofferiasein. Taistelun säännöt oli tehty aatelisia suosiviksi, jotta taistelu päättyisi historiallisesti oikein. Lopuksi tuomari tuomitsi talonpojat kapinasta, mutta kertoi vielä kuinka myöhemmin uuden kuninkaan myötä talonpoikien asema parani. Draamasta poistuttiin palauttamalla rooliasut, ja opas piti tietovisan näytelmässä käsitellyistä aiheista. Tietovisan jälkeen näytelmän sisältöä purettiin keskustelemalla. (Oksanen 2010, 13-23.)

5.3.4 Vanhalinnan kartanomuseon draamaopastuspaketti

Turun normaalikoulun yhdeksäsluokkalaisille toteutettu museokierros kuului osana isompia aihekokonaisuuksia koulun opetussuunnitelmaan (Tiuraniemi 2006, 40).

Taloon töihin –draamaopastus sijoittui 1940-luvulle. Draamaopastus oli opettajien suunnittelema, joten etukäteen koululla voitiin opetella mm. teitittelyä ja sinuttelua, kotitaloustunnilla oli saatettu tehdä 40-luvun ruokia ym. Itse draamakierroksella emäntäpiika pestasi pikkupiikoja Mauno ja Ester Vanhalinnan taloon töihin. Työntekijäkokelaat laitettiin kokeilemaan erilaisia talon töitä, mm. perunoiden kuorimista ja matonkuteiden leikkuuta. Talon kodinkoneita ja keskuslämmitystä esiteltiin. Työpajasta jokainen sai vielä mukaansa rintasokeria, ja ne oppilaat jotka saivat vakuutettua emäntäpiikan ottamaan itsensä töihin, saivat mukaansa lahjan tai vakuuskirjan. (Tiuraniemi 2006, 42-45.)

5.3.5 Arssan reppu

Arssan reppu -prosessidraamaa on kuvailtu tarkasti Sanna Asikaisen väitöskirjassa Prosessidraaman kehittäminen museossa. Arssan reppu toteutettiin viidelle eri ryhmälle: kolmelle peruskoululaisryhmälle, yliopisto-opiskelijoiden ryhmälle ja museotyöntekijöiden ryhmälle. (Asikainen 2003, iii.)

Prosessidraama oli rakenteeltaan varsin avoin ja toteutui eri tavoin eri ryhmillä. Se toteutettiin karjalaisuusaiheisen näyttelyn yhteydessä (Asikainen 2003, 71). Lähtökohtana jokaisessa tarinassa oli Arssa-niminen mies, johon osallistujat tutustuivat hänen repustaan löytyvien esineiden avulla. Muilta osin jokainen draamakierros kulki osallistujista riippuen hieman eri tavalla. Arssan hahmoa ja tarinaa käsiteltiin erilaisin draaman keinoin. Museossa tavattiin jokaisella kierroksella myös avustaja roolissa. Useimmilla kierroksilla hahmo oli Arssan morsian Kaisa, joka oli raskaana isännälle jonka talossa hän oli ollut piikana. Osallistujat ratkoivat sitten tilannetta eri tavoin. (Asikainen 2003, 92-102.)

6 Nurmo – New York -työpajan sisältö

Yritän kuvata pajan järjestelyt ja suunnittelun mahdollisimman tarkasti, jotta siitä olisi hyötyä museolla tulevina vuosina uutta toimintaa suunnitellessa. Olenkin kerännyt luvun loppuun vinkkejä draamatyöpajan suunnitteluun.

Reetta Vehkalahti kirjoittaa kirjassaan *Leikkivä teatteri* (2006, 184-186) teatteri-ilmaisun harjoittelukerran rakentamisesta niin, että harjoituskerta on kokonaisuus, eikä suinkaan yksittäisiä harjoituksia peräkkäin. Harjoituskerta on hyvä aloittaa niin, että koko ryhmä osallistuu toimintaan. Tärkeää on, että harjoituskertaan on suunniteltu aloitus ja lopetus. Toiminta kannattaa suunnitella niin, että vire, eli ”flow” säilyy. Energia ei saisi ehtyä eikä toiminta pysähtyä. Jokaisen yksittäisen harjoituksen tulisi johtaa seuraavaan. Kun harjoitukset liittyvät toisiinsa, ryhmää ei tarvitse käynnistää joka tehtävää varten uudestaan. Kannattaa olla myös valmis muuttamaan suunnitelmia tilanteen mukaan. Ryhmässä, jolla ei ole paljon kokemusta draamatyöskentelystä, kannattaa vaihdella tekemistä ja tarjota uusia virikkeitä työskentelykerran aikana, jotta osallistujat jaksavat keskittyä. Lopuksi on hyvä tehdä vielä jotain yhteistä, joka kohottaa ryhmähenkeä ja vie harjoituskerran lopetukseen.

Tämä kaikki pätee mielestäni erittäin hyvin myös museodraaman rakenteeseen. Kaikkien tehtävien tulee liittyä aiheeseen ja viedä toimintaa luontevasti eteenpäin. Olenkin pyrkinyt noudattamaan Nurmo – New York –pajassa tämältyylistä rakennetta. Erotuksena oma työpajani loppui yksilötehtävään. Koin että olisi vaikeaa koota lapset vielä yhteen valokuvauksen jälkeen, johon lapset osallistuivat omaan tahtiinsa. En halunnut, että ensimmäiset valokuvattavat joutuisivat odottelemaan viimeisiä, vaan pääsisivät heti tutkimaan museota omin päin. Toki pidemmässä pajassa olisin voinut vielä kehittää jonkin lisätehtävän loppuun ja sen jälkeen purkaa työpajaa yhteisesti. Esimerkiksi jonkin piirustus-, kirjoitus-, tai askartelutehtävän olisi voinut antaa lapsille yksitellen, kun he tulevat valokuvasta. Yksi mahdollinen tehtävä voisi olla vaikka kirjeen kirjoittaminen koti-Suomeen oman roolihahmon näkökulmasta.

6.1 Miljööön kuvaus

Draamakierroksen kohtaukset tapahtuivat museon päärakennuksen eri huoneissa, joista jokainen merkitsi jotain paikkaa matkan varrella. Matka alkoi päärakennuksen alakerrasta, erstuvasta, jossa tapahtui kaikki Nurmossa tapahtuvat matkaan valmistelut, kuten kirjeen saaminen Amerikasta, esteettömyystodistusten, passien ja matkalippujen hankinta. Seuraavaksi siirryttiin viereiseen huoneeseen, asuintupaan, jossa tapahtuivat laivamatkoihin ja Englannin pysähdykseen liittyvät asiat. Tässä huoneessa oli lavastettuna lattiaan merkityt viivat, jotka markkeerasivat makuupaikkoja laivan ruumassa.

Kuva 2. Laivan ruuma

Passintarkastus tapahtui päärakennuksen eteisessä, porstuassa, ja valokuvaamo oli aluksi lavastettu puariin, rakennukseen päärakennuksen ulkopuolella. Myöhemmin myös valokuvaamo siirrettiin päärakennukseen yläkertaan, ylätupaan, jottei sadesää häiritsisi työpajan kulkua.

Huoneita oli lavastettu vain hyvin vähän ja viitteellisesti. Avustajien esittämät rooli-hahmot olivat pukeutuneet roolinsa mukaisesti, mutta ohjaajan ja lasten esittämisessä hahmoilla oli vain päähineet roolin merkinä. Tämä oli tietoinen ratkaisu, jotta

vaatteiden ja lavasteiden tutkiminen ei veisi liikaa huomiota itse draamatyöskentelyltä ja mielikuvituksen käytölle jäisi sijaa. Myös Asikainen (2003, 79) on todennut, että historian kuvittaminen ei tarjoa mahdollisuuksia omaan pohdiskeluun, siksi viitteellisyys roolivaatteissa ym. on hyödyllistä.

Kuva 3. Valokuvaaja yläkerran valokuvaamossa

6.2 Draaman roolihahmot

Roolin ottaminen tarkoittaa suhtautumistavan tai asenteen omaksumista. Osanottajien pitää pystyä astumaan helposti kuvitteelliseen tilanteeseen. Yksi tekniikka tähän on ohjaajan esiintyminen roolissa, jolloin hän voi haastaa ryhmän vastamaan yhdessä haasteisiin ja kysymyksiin. (Owens & Barber 2010, 36.) Itse käytin tekniikkaa eri vaiheissa työpajaa, mm. työpajan alkupuolella esittäessäni vastahakoisen mumman eli isoäidin roolia, jolloin lasten tehtävänä oli vakuuttaa, että lähtö Amerikkaan kannattaa.

Mietin draamatyöpajaa suunnitellessani pitäisikö draamalla olla päähenkilö. Päädyin keksimään muutamia roolihahmoja lähtötilanteeseen, joista muutamaa esitin itse, ja muutamaa annoin lasten esittää. Jokaisella roolihahmolla oli oma päähine,

joten roolin voi ottaa tai roolista voi poistua laittamalla hatun päähän. Erään ryhmän opettaja kehui erityisesti päähine-idea, sillä hänen mukaansa se selvästi sai heti lapset omaksumaan jonkin muun roolin kuin oman itsensä.

Halusin myös, että lapset saisivat itse keksiä itselleen roolihahmot. Tämä tapahtui täyttämällä esteettömyystodistukset, joihin piti täyttää keksimänsä roolihahmon henkilötiedot. En vaatinut lapsia esittämään itse keksimiään roolihahmoja, mutta myöhemmissä kohtauksissa oli mahdollista suhtautua tapahtumiin oman roolihahmonsa kautta.

Tiuraniemen (2006, 39) mukaan museodraamassa oppilasryhmällä tulisi olla mahdollisuus yksinkertaisiin ja ei-puhuviin rooleihin, koska he eivät saa itse valita, osallistuvatko draamaan. Olen samaa mieltä, koska uskon että liiallinen rooleihin osallistumisen vaatiminen voi tehdä museokokemuksesta jopa ahdistavan.

Kuva 4. Passintarkastuksessa

6.3 Työpajan ohjaajan rooli

Draamaopas voi omalla toiminnallaan ohjata ryhmän vuorovaikutusta hyväksyvään, kannustavaan ja rakentavaan tai tiukkaan ja kontrolloivaan suuntaan. Draamaohjaajan on tärkeä miettiä, millaisia keinoja hän käyttää. (Tiuraniemi 2006, 46.) Koska työpajani kesto oli vain yksi tunti, halusin pitää tehtävien etenemisen mah-

dollisimman tiukasti omissa käsissäni, ettei tekeminen lähtisi rönsyilemään epäoleellisuuksiin. Pyrin kuitenkin siihen, että vuorovaikutuksellisissa tehtävissä lapset saisivat huoletta osallistua tehtäviin ilman epäonnistumisen pelkoa. Siksi en pitänyt turhan tärkeänä, että lasten omat roolit tai keskusteluissa syntyvät perustelut olisivat historiallisesti katsottuna oikeanlaisia. Sallin myös hassuttelun tehtävien sisällä.

Käytin työpajassa useassa kohdassa ohjaaja roolissa –tekniikkaa. Siinä ohjaaja osallistuu toimintaa improvisoiden jonkin roolihahmon näkökulmasta. Roolissa olemalla voi mm. osoittaa osallistujille, ettei draaman maailmassa vaadita erityistä näyttölemisen taitoa, vaan jonkin asenteen omaksuminen riittää. Opettajan ottama rooli vaikuttaa siihen, millä tavalla osallistujat ottavat osaa tilanteeseen. (Asikainen 2003, 120-121)

Asikainen (2003, 121-122) on koonnut väitöskirjaansa erityyppisiä ohjaaja roolissa –lähestymistapoja. Niitä ovat:

- Johtaja – auktoriteettirooli (esim. kapteeni, isäntä, tuomari), joka tekee ryhmän puolesta päätökset ja ohjaa draaman etenemistä.
- Vastapuoli – auktoriteettirooli (epäsuosittu kapteeni, julma isäntä), jonka tarkoituksena on aktivoida osallistujat edustamaan vastakkaista näkemystä.
- Välittäjän rooli (viestintuoja, lääkärin apulainen, salainen lähetti), joka jakaa ryhmälle tietoa ja vastuuta. Oma roolini Suomen höyrylaivayhtiön agenttina, joka auttoi lapsia esteettömyystodistusten ja passien kanssa, muistutti näistä lähestymistavoista eniten tätä roolia.
- Apua tarvitsevan/uhrin rooli (potilas, pakenija). Ohjaaja pyytää apua ryhmältä, ryhmällä on tilanteessa valta.
- Alemman statuksen rooli (orja, palvelija, lapsi). Osallistujilla on korkeampi status ohjaajaan nähden, ryhmä saa päättää ohjaajan yli.
- Paholaisen asianajaja (kapinallinen, uusi palkollinen). Ohjaaja on ikään kuin osa ryhmää, mutta kyseenalaistaa sen päätökset. Ryhmä saa puolustaa omaa näkemyksiään ohjaajaa vastaan. Isoäidin rooli omassa muuseodraamassani oli tämän tyylinen.

- Poissaolija (paluumuuttaja, siirtolainen). Roolihahmo ei tunne tapahtumia, joten osallistujat saavat kerrata tapahtumia ja syntyy mahdollisuus reflektioon. Nurmo – New York –pajassa siskon hahmo edusti tätä tyyppiä.

Toiminnallisella museokierroksella oppaan kannattaa varautua myös eksakteihin kysymyksiin tavaroista, tapahtumista tai vaikka museosta itsestään (Erityisen avoin kohtaaminen 2008, 13). Tämän takia ennen kierroksia opiskelin ahkerasti amerikansiirtolaisuuden historiasta myös sellaisia asioita, joita en ottanut mukaan itse kierrokseen. Jos museoesineistä tai -ympäristöstä tuli kysymyksiä, neuvoin lapsia kyselemään niistä kierroksen jälkeen museon henkilökunnalta.

Draamatyöskentelyssä sekä ohjaajan että osallistujan roolit ovat monisärmäisiä. Ohjaajan pitää olla sekä taiteilija että pedagogi, osallistujien täytyy olla sekä katsojan että esiintyjän roolissa. Ohjaajalta ja osallistujilta molemmilta edellytetään mm. dramaturgian, lavastuksen ja kriittisen tarkastelun tekemistä. (Heikkinen 2002, 122.)

6.4 Draaman juoni

Draaman juoni oli hyvin tarkkaan etukäteen suunniteltu. Juoneen sisältyviä ongelmia ja vastoinkäymisiä oli mm. perheen köyhyys, joka aiheutti pohdintaa siitä miten saada matkaan rahat. Matkan varrella ongelmia aiheutti mm. suomalaisten kielitaidottomuus muutamissa eri tilanteissa.

Yritin käsitellä aihetta pääasiassa huumorin kautta. Kun työskentelen saman ryhmän kanssa vain tunnin, en ehdi tehdä töitä ryhmähengen luomiseksi tai ryhmän opettamiseksi vakavampaan draamatyöskentelyyn. Aikaisemmasta kokemuksestani erilaisten työpajojen vetämisestä olen huomannut, että kun asioita käsitellään humoristisesti, on pajaan osallistuminen helpompaa myös riehakkaammille ja vastahakaisemmille lapsille. Silloin asioista vitsailu ja ohjaajalle vastaan väittäminen on luvallista ja jopa suotavaa. Lisäksi tällöin riehuminen ja leikinlasku eivät häiritse rauhallisempien oppilaiden työskentelyä, kun ohjaajan energia ei kulu muutamien komentamiseen ja vakavoitumisen vaatimiseen, vaan sen sijaan voi koko ajan pyrkiä innostamaan koko ryhmää.

Draaman juoni vei lapset Nurmosta Amerikkaan. Tarkoituksena oli opettaa amerikansiirtolaisuuden syistä, mahdollisesti innostaa lapsia tutustumaan omien sukunjensa historiaan, mikäli sukulaisia on aikanaan lähtenyt Amerikan raitille. Pienenä taka-ajatuksena itselläni oli myös ylipäättään maahanmuuton syiden ymmärtäminen, koska aikanaan Suomesta maailmalle on lähdetty hyvin samankaltaisista syistä kuin nykyään muualta muutetaan Suomeen. Tätä aihetta ei kuitenkaan varsinaisesti käsitelty pajassa, vaan pidin sen varalla mielessäni, mikäli aiheesta olisi virinnyt keskustelua tai kysymyksiä.

Pajan kulku meni seuraavasti:

1. Esittely. Toivotin lapset tervetulleiksi museolle, esittelin itseni ja pajani, ja pyysin lapsia esittäytymään.
2. Roolihahmojen esittelyleikki. Jokaisella hahmolla oli oma roolihattu, jotka kiersivät leikissä lasten päästä päähän. Esittelin lapset, joille hatut jäivät pelin lopussa päähän draaman roolihaamoina.
3. Kirje Amerikasta. Perheen äiti Sanna oli saanut siskoltaan Saimilta kirjeen Amerikasta. Sannan huivin saanut oppilas (tai joku muu vapaaehtoinen perheestä) luki kirjeen kaikille ääneen. Kyselin ymmärsivätkö oppilaat mitä kirjeessä luki, ja mitä siinä pyydettiin.
4. Mumman vakuuttelu. Esitin perheen isoäitiä, joka ei halunnut lähteä Amerikkaan ja piti muidenkin lähtemistä typeränä. Lapset esittivät muuta perhettä, jotka taas halusivat lähteä matkaan.
5. Paperi- ja raha-asiat. Ensin mietittiin mistä saadaan rahat laivalippuihin. Seuraavaksi täytettiin esteettömyystodistukset. Todistusta varten sai keksiä oman roolihaamon tai sai käyttää äsken esitettyjä perheenjäseniä. Esittämältäni Suomen Höyrylaivayhtiön mieheltä saatiin passit.
6. Junamatka Hankoon, lähtötarkastus. Siirryimme asuintupaan, kuvitteellisesti Hankoon, jossa kaikkien silmät tarkastettiin sairauksien varalta.
7. Laivamatka Englantiin. Asuintuvassa lattiaan oli merkitty makuupaikat, joista piti varata parhaat.
8. Kielipulmat Liverpoolissa. Pienryhmät keksivät pantomiimisiä esitystapoja erilaisille ruokailuun liittyville lauseille.

9. Laivamatka New Yorkiin. Näytin kartasta kuinka pitkä matka Liverpoolista on New Yorkiin, ja näytin Vapaudenpatsaan kuvan perille pääsyn merkiksi.
10. Ellis-saaren passintarkastus. Avustaja roolissa leimasi jokaisen oppilaan passit yksitellen, kyseli kysymyksiä (englanniksi) ja ohjasi lapset eteenpäin.
11. Sisko vastassa. Toivotin lapset yksitellen sisken roolissa tervetulleeksi New Yorkiin. Kyselin matkasta ja jatkosuunnitelmista ja ohjasin seuraavalle rastille.
12. Valokuvien otto kotiväelle. Museoväki oli valokuvaamon henkilökunnan roolissa, ja otti lapsista valokuvat lainavaatteissa. Kerrottiin että valokuvat voi lähettää Suomeen.
13. Lopetus. Keräsin valokuvassa käyneiltä lapsilta passit pois ja kiitin osallistumisesta.

Pajan tarkempi käsikirjoitus on opinnäytetyössäni liitteenä.

Kuva 5. Mahtuvatko kaikki mukavasti laivan ruumaan?

6.5 Tehtävien vaikeutuminen

Ennen työpajaa lähetin kouluille ennakkotehtäviä. Niiden tarkoituksena oli tuoda aihetta etukäteen tutuksi ja lisätä itse työpajan sujuvuutta. Suurin osa ryhmistä

olikin tehnyt ne ennen museolle saapumista. Osa opettajista oli keksinyt myös omia tehtäviä.

Museokierroksen aluksi esittelin itseni ja tein draamasopimuksen ryhmän kanssa. Draamasopimus syntyy, kun ohjaaja ja ryhmä sopivat jonkin asian tekemisestä yhteisillä pelisäännöillä. Yksinkertaisimmillaan ohjaaja pyytää ryhmää toimimaan tietyllä tavalla tietyn aiheen parissa. Tärkeää on samalla innostaa ryhmä mukaan draamatoimintaan ja kuitenkin korostaa toiminnan vapaaehtoisuutta ja sopimuksen muuttamisen mahdollisuutta. (Owens & Barber 2011, 13.) Ennen draamaprosessia kannattaa sopia yhteisistä toimintasäännöistä ja turvallisuusasioista, ettei niitä tarvitse enää draamaprosessin aikana selvittää (Sinivuori & Sinivuori 2007, 21). Tämä unohtui minulta usein draamapajan alussa, kun olin niin innokas aloittamaan itse toiminnan. Tätä pyrin parantamaan joka pajassa. Pyysin draamasopimuksen yhteydessä myös jokaista oppilasta kertomaan nimensä, sillä vaikka en mitenkään voinutkaan oppia nimiä näin lyhyessä ajassa, halusin kuitenkin kuulla keiden kanssa työskentelen.

Ensimmäisenä toimintana työpajassa oli aiheeseen johdettava hattupiiri-leikki. Sinivuoren & Sinivuoren (2007, 29) mukaan alun leikit ja pelit motivoivat ja orientoivat ryhmää draamaprosessiin ja valitun aiheen käsittelyyn. Leikit rentouttavat tunnelmaa ja virittävät toiminnallisuuteen. Leikissä esiteltiin myös draaman alun hahmot humoristisesti, kun hatut päätyivät sattumanvaraisesti eri oppilaille, ja niinpä vaikkapa äitiä ja mummaa saattoivat esittää pojat ja isää ja rikasta miestä tytöt.

Kirje Saimilta oli tarkoitettu koko ryhmän yhteiseksi pohdintatehtäväksi. Kirje oli tarkoituksella aika vaikea, jotta sitä ei välttämättä ymmärrä heti ilman keskustelua muiden kanssa. Jälkikäteen ajatellen kirje oli ehkä hieman liian pitkä, se olisi voinut olla vaikea myös sillä tavalla, että tekstiä olisi ollut vähemmän mutta se olisi ollut moniselitteisempää.

Mumman vakuuttelu oli koko ryhmän yhteinen eläytymistehtävä. Halusin että lapset saisivat aluksi esittää kollektiivista roolia (perhe), ettei kukaan joutuisi vasten tahtoaan esille.

Esteettömyystodistusten yhteydessä lapset saivat keksiä itse itselleen hahmot, joiden kautta sai reagoida loppuihin tehtäviin. Roolihahmoina sai käyttää myös työpajan alun perheenjäseniä.

Seuraava toiminnallinen tehtävä oli pienryhmätehtävä. Pantomiiimien esitykset Li-verpoolissa tehtiin joukkueittain, jottei vielääkään kukaan joutuisi yksin esille. Jois-sain ryhmissä tosin vain yksi esitti pantomiimin koko joukkueen puolesta. Sekin oli mielestäni ihan hyvä vaihtoehto, koska kaikilla oli kuitenkin halutessaan mahdollisuus esiintyä.

Loppupään tehtävissä painottui yksilötyöskentely oman roolin parissa. Alkupään yhteiset tehtävät toimivat rohkeutta lisäävinä lämmittelyinä yksilösuorituksiin. Omaa roolia ei tarvinnut esittää luokan edessä, vaan sen avulla saattoi reagoida passintarkastajan ja Saimin kysymyksiin.

Lopetuksessa ideana oli kotiin saatava ja uuteen museokäyntiin houkutteleva muisto. Myös Vanhalinnan kartanomuseon kierroksilla mukaan saatava muistoesi-ne on todettu toimivaksi ideaksi (Tiuraniemi 2006, 44-45). Draamaprosessissa on hyvä tehdä lopuksi etäännyttämisleikki tai harjoitus, jotta ryhmäläisille tulee sel-väksi, että draaman maailmasta siirrytään takaisin nykyhetkeen (Sinivuori & Sini-vuori 2007, 30). Omassa pajassani ei ollut tähän erityistä harjoitusta, mutta valo-kuvaustehtävän lopuksi jututin jokaista lasta omana itsenäni pyytäen passin takai-sin ja kiittäen osallistumisesta. Ajattelin sen olevan selkeä lopetus toiminnalle.

Työpajan sisältöä suunniteltaessa ajatuksena on ollut, että tehtävien vaikeustaso ja koululaisten oma osallistuminen lisääntyy joka tehtävässä. Olen halunnut, että tehtävissä ei ole pakko heittäytyä näyttelemään, mutta että lapsilla olisi kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa pajan kulkuun, tai ainakin oman roolihahmonsa toimintaan siinä.

6.6 Työpajan haasteet

Työpajan suunnittelutyössä suurimpana haasteena oli oma tietämättömyyteni amerikansiirtolaisuuden historiasta. Tätä puutetta paikkasin kovalla lukemisella ja

vierailulla Siirtolaisuusmuseoon, sekä Nurmon museon aktiivien ja Siirtolaisuusmuseon toiminnanjohtajan haastattelemisella.

Työpajan suunnittelun vaikeutena oli myös yksin ideointi. Olen usein tehnyt työpajojen suunnittelutyötä yhdessä jonkun muun kanssa, mutta tämä oli ensimmäinen työpaja, jonka sisällön olen suunnitellut yksin.

Yksi suurimmista huolenaiheistani itse pajojen vetämisessä oli riehakkaampien lasten pitäminen kurissa. En ole kovinkaan hyvä komentamaan tai kieltämään kehtään. Koululaisryhmien kanssa asiaa auttoi se, että paikalla oli myös luokan opettaja. Lisäksi olin minimoinut riehumisen aiheuttaman häiriön sallimalla hassuttelun pajan rakenteen sisällä. Avoimissa työpajoissa kurinpidosta tuli kuitenkin ongelma. Jälkimmäisessä avoimessa pajassa sain kuitenkin luotua itselleni jonkinmoisen auktoriteettiaseman uhkaamalla poistaa riehuvat pojat pajasta, mikäli he eivät rauhoittuisi. Normaaleissa ohjaustilanteissa yritän välttää tämäntyylistä uhkailua, koska mielestäni sellainen rikkoo luovaa ilmapiiriä, jos ohjaaja on pomo ja lapset joutuvat tottelemaan käskyjä. Tässä tilanteessa se tuntui kuitenkin ainoalta toimivalta ratkaisulta.

6.7 Kierroksien sujuminen

Tässä luvussa käsittelen sitä kuinka draamatyöpaja sujui eri ryhmien kanssa. Pidin jokaisen pajan jälkeen päiväkirjaa, johon kirjasin ajatuksiani pajan sujumisesta, ja olen purkanut päiväkirjastani olennaisimmat asiat tähän.

6.7.1 Testiryhmä

Kävin koululla noin kolme viikkoa ennen museokierrosta tapaamassa testiryhmää ja esittelemässä itseni ja työpajani. Koulukäynnillä pidin pienryhmille leikkimielisen kisan amerikansuomalaisista ”fingrish” sanoista, jotka ovat puoliksi suomea ja puoliksi englantia. Voittajajoukkue sai palkinnoksi laivaliput, jotka neuvoin ottamaan museokierrokselle mukaan, ja joiden toivoin herättävän mielenkiintoa pajaa kohtaan. Kyselin oppilailta, mitä he tietävät amerikansiirtolaisuudesta ennestään, onko

jollain esimerkiksi sukulaisia jotka olisivat lähteneet Amerikkaan. Tiedustelin mistä syystä joku voisi haluta lähteä Amerikkaan. Kyselin lapsilta mitä he toivovat draamapajalta. Kovin lennokasta keskustelua ei syntynyt, mutta kisailua ja huumoria toivottiin. Lopuksi annoin tehtäväksi piirtäen tai kirjoittaen keksiä itselleen rooli-hahmon, joka voisi vuonna 1903 lähteä Nurmosta Amerikkaan. Ennakkotehtävät tuntuivat hyvältä idealta myös muille ryhmille, joten myöhemmin lähetin samat tehtävät myös muiden luokkien opettajille.

Varsinaisella museokierroksella huomasin roolihatut toimivaksi tekniikaksi. Testiryhmän kanssa otin hatut heti "pois pelistä" kun niitä oli käytetty, mutta myöhemmissä pajoissa jätin ne lasten käyttöön, mikäli he haluavat esittää samaa roolia työpajan loppupuolella. Huumori tuntui toimivan useimmille lapsille. Osa taas tuntui pitävän tärkeänä, että esimerkiksi esteettömyystodistus on täytetty "oikein", he olisivat ehkä kaivanneet lisää historiafaktaa. Näki selvästi, että osa omaksui keksityn roolin tai hatturoolin paremmin kuin toiset. Muutama oli vähän hiljaisempi/syrjäänvetäytyvämpi, mutta kaikki olivat jossain määrin toiminnassa mukana.

Esteettömyystodistuksen täyttö tuntui olevan sekä vaikeaa että kiinnostavaa. Osa innostui hahmojen keksimisestä heti paljon ja keksi humoristisen hahmon, osa taas käytti enemmän aikaa alkuun pääsemiseen, ja kehitti realistisemman hahmon. Esteettömyystodistusten täytössä oli apuna yksi kopio aidosta, täytetystä esteettömyystodistuksesta. Opettaja vinkkasi, että todistusten täyttö sujuu nopeammin, jos on enemmän mallikappaleita apuna.

Hätäilin pajassa hieman esteettömyystodistusten täyttämisen jälkeen, kun tuntui että niihin oli kulunut liiaksi aikaa. Unohdin siksi kokonaan mainita junamatkan Hankoon. Toisaalta esteettömyystodistusten täytössä lapset olivat päässeet niin hyvin tekemisen vauhtiin, ettei tässä kohtaa kannata liiaksi käyttää aikaa tapahtumien sanalliseen kuvailuun. Yritin kuitenkin myöhemmissä pajoissa mainita myös junamatkan lyhyesti.

Laivakohtauksiin mennessä lapset olivat hyvin draaman maailmaan mukaan, jopa siinä määrin että oli vaikeaa saada homma pysymään kasassa ja lapset kuuntelemaan ohjeita. Totesin, ettei tässä kohtaa pajaa kannatti puhumisen sijaan siirtyä nopeasti toimintaan.

Annoin testiryhmän lapsille passit mukaan muistoksi, mutta niiden riittäminen kaikille ryhmille huoletti. Siksi myöhemmissä pajoissa keräsin lopuksi passit pois. Passeja kerätessä tulee myös hyvä tilaisuus palautteen kyselemiseen.

Suullista palautetta keräsin pilottiryhmältä opettajan avustuksella työpajan jälkeen. Useimmat oppilaat kehuivat pajan olleen kiva, osa ei kommentoinut. Valokuvien otosta pidettiin erityisesti, varsinkin luokan pojat innostuivat ja otattivat itsestään useampia kuvia. Esteettömyystodistuksen täyttö mainittiin vaikeana, mutta myös kiinnostavana. Passintarkastus mainittiin myös mieleen jääneenä osiona, ja siitä muutamat tytöt mainitsivat oppineensa uusia sanoja (mm. ”karanteeni”). Moni lapsista sanoi pajan olevan liian lyhyt. Osa mainitsi, että olisi mukava lähteä Amerikkaan uudestaan.

Henkilökohtainen kontakti jokaiseen lapseen tuntui hyvältä ratkaisulta: näin ujommatkin pääsivät osallistumaan toimintaan. Tällaisia kohtia ovat esteettömyystodistuksen kirjoitus, leimaus ja tarkistus. Ennen laivan lähtöä lapsille tehdään silmätarkistus tautien varalta, eli otan jokaiseen lapseen erikseen katsekontaktin. Passintarkistus-kohdassa jokainen lapsi haastatellaan erikseen. Passintarkistuksen jälkeen sisko vastaanottaa jokaisen lapsen erikseen ja kyselee kysymyksiä. Valokuvan ottamisessa otetaan myös henkilökohtainen kontakti jokaiseen lapseen, vaikka kuvia saakin ottaa myös kaverin kanssa.

Passintarkastus ja valokuvaus hoituivat sutjakasti museon väen voimin, he antoivat minulle ohjaajana tervetulleen hengähdystauon. Yleisesti ottaen testiryhmän lapset lähtivät nopeasti mukaan erilaisiin roolitehtäviin, ja tehtävät sujuivat iloisesti hassutellen.

6.7.2 Muut koululaisryhmät

Ensimmäiset kaksi ryhmää tulivat bussilla hieman kauempaa. Toisen ryhmän osallistuessa draamaan toiset kiertelivät museoväen mukana museolla. Kahden ryhmän läsnäolo samaan aikaan museolla aiheutti hieman ylimääräistä hälinää, kun eräässä kohdassa huoneen ovi unohtui auki. Valokuvauskohdassa kävi niin, että valokuvaaja oli juuri esittelemässä päärakennuksen yläkertaa toiselle ryhmälle,

kun ensimmäiset lapset olivat jo saapumassa kuvattavaksi. Jouduin hieman sukuloimaan ja hakemaan kuvaajan valokuvaamoon. Kahdesta samanaikaisesta ryhmästä seurasi myös se, että ensimmäisen ryhmän mukana rikkaan miehen hatu ajautui valokuvauspaikalle ja unohtui sinne. Jälkimmäisessä pajassa pyysin vapaaehtoista lasta esittämään rikasta miestä ilman päähinettä. Nämä käytännön ongelmat ratkesivat seuraavissa pajoissa itsestään, koska muissa pajoissa ei ollut sellaista tilannetta, että kaksi ryhmää olisi ollut museolla samaan aikaan.

Etenkin pienempien ryhmässä oli jonkin verran ujoja lapsia, joita oli hieman hankala innostaa toimintaan mukaan. Sain kuitenkin kontaktin jokaiseen viimeistään kohdassa, jossa lasten silmät tarkastetaan mahdollisten sairauksien varalta. Muutenkin ryhmä tuntui lämpenevän pajan edetessä.

Esteettömyystodistusten täyttö tuntui olevan molemmille ryhmille hieman hankalaa, mutta kysymyksiin tuli paljon hauskoja vastauksia. Todistuksen kysymyksiin vastailu sai lapset kyselemään minulta kysymyksiä myös historiaan liittyen. Omien hahmojen keksiminen tuntui kiinnostavan. Pantomiinitehtävä jännitti osaa osallistujista, ja yksi ryhmä ei halunnut esittää omaa lausettaan lainkaan. Ratkaisin tilanteen niin, että kysyin mikä heidän lauseensa oli, ja keksisikö koko ryhmästä kukaan muu jotain tapaa esittää näin vaikea lause ilman sanoja. Rahojen lainaamiskohdassa ryhmät toimivat aivan eri tavoin. Toisessa ryhmässä ilman laivalippuja jääneet eivät uskaltaneet pyytää rahaa rikkaan miehen roolihahmolta, mutta roolihahmon esittäjä halusi silti antaa rahat koko joukolle. Toisten kanssa taas luokka intoutui esittämään paljon hyviä perusteluita (sekä hieman uhkailua ja suostuttelea) rikkaalle miehelle, mutta miehen esittäjä ei taipunut vaan kieltäytyi lainaamasta rahaa kenellekään. Koko joukko joutui siis säästämään rahat itse, mikä käytiin läpi vain kertomalla. Jälkikäteen ajatellen olisin tässä kohtaa voinut korostaa sitä, kuinka kallis laivalippu oli ja kuinka pitkään kovaa työtä joutui tekemään, ennen kuin rahat saatiin kasaan. Pajan jälkeen mielipiteitä kysellessä esteettömyystodistukset, passintarkastus ja valokuvaus tulivat esiin erityisesti mieleen jääneinä.

Näissä kahdessa ryhmässä olivat mukana koko koulun 4-6-luokat, ja tuntui että paja toimi paremmin isompien lasten ryhmän kanssa. Pienempien ryhmälle kaikki pajan asiat tuntuivat oudommilta ja asiat uusilta, mikä varmaankin hieman hidasti ryhmän lämpenemistä toiminnalle. Yleisesti ottaen tunnelma molemmissa ryhmis-

sä oli positiivinen. Myös muu museo-opastus oli kuulemma saanut kiinnostuneen vastaanoton. Museoväen mukaan lapset olivat tällä kertaa testiryhmää rauhallisempia.

Bussikyydillä kulkeminen ja toisen ryhmän joutuminen odottaman oman kierroksensa alkua aiheutti sen, että en valitettavasti ehtinyt pajan jälkeen jutella kummankaan porukan kanssa niin paljoa kuin olisin halunnut.

Kolmas työpaja sujui oikein hyvin ja energisesti. Lapset innostuivat alusta asti mukaan toimintaan. Osasyynä innostuneeseen ilmapiiriin oli varmasti myös luokan opettajan ja kouluavustajan aktiivinen osallistuminen työpajaan.

Oppimista tuntui tapahtuvan erityisesti esteettömyystodistusten täytössä, kun jokaisen täytyi pohtia itse. Pienryhmätehtävän ryhmäjako ei onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla, sillä yhteen ryhmään sattui yksi tyttö ja kolme poikaa, ja pienryhmän ”tytöt vastaan pojat” asenne jätti tytön vähän ryhmän ulkopuolelle. Ryhmäjakoon voisi yrittää kehittää tavan jolla tällaisilta tilanteilta välttyttäisiin.

Tämä luokka heittäytyi kaikkiin tehtäviin niin innolla, että jouduin välillä korottamaan ääntäni saadakseni kaikki kuuntelemaan tehtävänantoa. Kaikki lapset, joiden kanssa ehdin jutella työpajan jälkeen, antoivat pääosin positiivista palautetta. Hieman negatiivista palautetta tuli valokuvaustehtävästä, osa lapsista ei olisi halunnut pukea lainavaatteita päälle, ilmeisesti ne tuntuivat likaisilta. Yksi pojista ei halunnut ottaa itsestään lainkaan kuvaa. Kuitenkin myös erityisiä kehuja tuli nimenomaan valokuvauksesta.

Yleisesti ottaen lapset tuntuivat innostuvan roolityöskentelystä. Mumman vakuutuksessa lapset olivat erityisen aktiivisia. Osa lapsista halusi esittää alun hatturooleja koko pajan ajan. Vaikka lapset olivat selvästi koko ajan huumorimielellä, niin he tekivät myös huomioita draamassa esille tulleista historiafaktoista. Tämä ryhmä oli ilmoittautunut mukaan kierroksille viime hetkellä, eivätkä olleet saaneet lainkaan ennakkotehtäviä. Siksi alun taustoituksessa ja roolihahmojen keksimisessä piti käyttää enemmän aikaa. Taustatietojen puute ei kuitenkaan näkynyt pajan sujumisessa. Ryhmän ilmapiiri oli niin innostunut, että sain itsekin siitä lisää puhtia loppuihin pajoihin.

Neljännän ryhmän kanssa työpajaan oli syntynyt jo ”rutiini”, ja kykenin työskentelemään rauhallisesti luottaen omaan toimintaani. Tässä ryhmässä oli etukäteen koululla valmistettu jokaiselle passi, joita varten oli kehitetty roolihahmot. Osa keksityistä hahmoista oli enemmän nykypäivän henkilöitä kuin 1900-luvun alkuun suoraan soveltuvia. Lapset joutuivat esteettömyystodistuksia täyttäessään pohtimaan omia roolihahmojaan ja mahdollisesti muokkaamaan niitä aikakauteen sopiviksi. Ryhmä oli rauhallinen ja keskittynyt, ja tuntui innokkaalta oppimaan uutta.

Hatturooleihin lapset eläytyivät innolla, ja rahanlainauskohdassa myös laivayhtiön miehen esittäjä oli mukana, antaen liput niille, jotka saivat rikkaalta mieheltä rahat lainatuksi. Rikkaalle miehelle esitettiin erityisen hyviä perusteita rahan lainaamiseksi, mm. luvattiin hyvät korot rahoille. Rikkaan miehen esittäjä ei päästänytään lainaajia helpolla, vaan vaati hyviä perusteita. Esteettömyystodistuksia täyttäessä tämä ryhmä tuntui olevan erityisen kiinnostuneita realististen roolien keksimisestä. Osassa lapsista heräsi kierroksella kysymyksiä myös museon eri esineitä ja rakennuksista.

Kaikki lapset, joita ehdin haastatella pajan jälkeen, kertoivat pitäneensä pajasta. Erityisesti mieleen oli jäänyt valokuvaus ja omien makuupaikkojen etsiminen laivan ruumasta. Osalla lapsista oli tietoa aiheesta jo etukäteen, ja pajassa minulta esimerkiksi kyseltiin koska Titanicin onnettomuus tapahtui, ennen vai jälkeen meidän työpajamme laivamatkan.

Viimeisten kahden pajan välillä oli taas harmittavan vähän aikaa, eli en ehtinyt jututtaa ensin kiertänyttä ryhmää niin paljon kuin olisin halunnut. Isompien ryhmässä oli paljon ujoja oppilaita, joiden houkutteluun toimintaan mukaan sai käyttää paljon energiaa. Pienempien ryhmässä taas oli paljon lapsia, jotka eivät oikein jaksaneet keskittyä. Yhdeltä pojalta jäi esteettömyystodistus leimaamatta ja passi saamatta, kun hän ei jostain syystä kuullut useita kysymyksiäni ”Ovatko kaikki valmiita ja saaneet passin?”, ”Juna Hankoon lähtee, onko kaikilla passit ja laivaliput mukana?”. Tässä kohdassa voisi ainakin meluisampien ryhmien kanssa käyttää esimerkiksi kelloa, jota soittamalla ohjaaja pyytää kaikkien huomiota.

Molemmat ryhmät keskittyivät yleisesti ottaen hyvin esteettömyystodistusten täyttöön, hälinä alkoi vasta, kun osa oli saanut paperinsa täytettyä. Todistusten täyttö

sujui hyvin, koska molemmat ryhmät olivat käsitelleet aihetta jo koululla. Isompien ryhmä oli tehnyt koululla myös passit itselleen. Osa lapsista, jotka eivät oikein jaksaneet keskittyä muihin pajan rasteihin, innostuivat valokuvaamon roolivaatteista ja keksivät itselleen lopuksi vielä uusia roolihahmoja. Kirje perheelle kiinnosti, lapset kysyivät onko vastaavanlainen kirje oikeasti olemassa ja säilynyt.

Museoesineet tuntuivat kiinnostavan lapsia aina uuteen tilaan siirryttäessä, minkä takia on harmi, ettei näytillä ollut kovinkaan paljoa aiheeseen liittyvää tavaraa. Sotaesineet tuntuivat erityisesti kiinnostavan poikia, eli jokin sota-aiheinen draamapaja voisi hyvinkin saada myös hyvän vastaanoton.

6.7.3 Avoimet työpajat

Museon kesän päättäjäisissä Nurmo – New York –paja pidettiin kahdesti. Työpajat olivat avoimia, ja pajoihin osallistuikin hyvin eri-ikäisiä lapsia. Olin lisännyt työpajan alkuun fingrinish-arvauskisan, jonka olin vetänyt myös pilottiryhmälle. Leikki olikin lasten mieleen. Myös hattupiiri-leikki tuntui toimivan. Muuten olikin hieman hankalampaa.

Muutama isompi poika riehui pajassa niin, että paljon energiaani kului kurinpitoon. Museolla oli päättäjäispäivänä paljon väkeä, ja myös päärakennuksessa kävi pajan aikana ulkopuolisia. Myös tämä synnytti levotonta tunnelmaa. Päättäjäispäivänä järjestettävä draamapaja toimisi varmasti paremmin, jos koko ajan pysyttäisiin samassa tilassa, tai selkeästi siirryttäisiin ulkokautta toisiin rakennuksiin, ettei tarvitsisi ahtaissa sisätiloissa liikkua väistellä muita museokävijöitä.

Pajaan osallistui useita lapsia jotka olivat paljon pajan varsinaista kohderyhmää nuorempia, joka aiheutti sen että asioita piti käsitellä humoristisemmin, leikillisemmin ja kevyemmin, koska historiatieto olisi varmasti mennyt suurelta osalta osallistujia yli ymmärryksen. Ryhmän ollessa näin epätasainen (riehakkaita isoja poikia ja ujoja pikkulapsia samassa ryhmässä) olisi rakenteen pitänyt olla joko paljon avoimempi, niin että olisin voinut enemmän soveltaa ryhmän mukaan, tai sitten selkeästi näytelmällisempi, jotta koko ryhmä voisi olla vain katselijan ominaisuudessa.

Ensimmäisessä työpajassa olin melko hädissäni ohjaajana enkä oikein tiennyt miten saisin isot pojat kuriin ja pienet lapset leikkiin mukaan, mutta jälkimmäisessä pajassa toiminta sujuikin jo paremmin. En kuitenkaan tunne aivan täysin epäonnistuneeni näidenkään pajojen suhteen, sillä molemmissa pajoissa tuntui olevan kiinnostuneitakin lapsia, ja myös ensimmäisen pajan häirikköpoikiin onnistuin kuitenkin tekemään jonkinlaisen vaikutuksen. Pojat halusivat osallistua myös toiseen kierrokseen, ja sillä kertaa jaksoivat jopa keskittyä toimintaan.

Suurin kynnyskysymys pajan onnistumisessa oli esteettömyystodistusten täyttö. Pajaan osallistui niin pieniä lapsia, etteivät kaikki osanneet vielä lukea eivätkä kirjoittaa. Joillain oli vanhempi mukana kierroksella, mutta ne jotka osallistuivat pajaan yksinään, jäivät tästä tehtävästä sivullisiksi. Osa lukutaitoisistakin oli vielä niin pieniä, että kaavakkeen kysymykset olivat liian vaikeita yksin oivallettavaksi. Jokaista olisi pitänyt auttaa täytössä erikseen. Yritin ohjeistaa pienimmät lapset piirtämään todistuksiin vain omakuvansa. Jos ohjaajia olisi ollut useampia, tai osallistujaryhmä olisi ollut pienempi, todistuksen olisi voinut täyttää kyselemällä vastaukset kysymyksiin ja täyttämällä kohdat lapsen puolesta.

Seuraavalla kerralla avointa, ikärajatonta työpajaa suunnitellessani aion jättää itselleni enemmän pelivaraa työtapojen suhteen, jotta eri-ikäiset voidaan ottaa paremmin huomioon.

6.7.4 Vinkkejä draamatyöpajan suunnitteluun ja ohjaukseen

Olen draamapajoja ohjatessani tehnyt huomioita siitä, mikä toimi ja mikä ei. Seuraavat asiat kannattaa ottaa huomioon draamapajoja suunnitellessa ja ohjatessa:

- Huumorin käyttö helpottaa riehakkaampien lasten osallistumista
- Erilaiset kirjeet toimivat hyvin draamatyöpajan osana. Kannattaa silti ottaa huomioon, ettei kirje ole liian pitkä ja vaikea. Ajan ei tulisi kulua niinkään kirjeen lukemiseen kuin luetun tulkitsemiseen.
- Päähineet tai muut viitteelliset roolivaatteet auttoivat lapsia eläytymään uuteen rooliin. Liikaa ei kannata kuitenkaan panostaa rekvisiittaan ja vaatteisiin, jotta mielikuvitukselle jää sijaa.

- Roolin luominen lomakkeen täyttämällä toimi. Esteettömyystodistuksiin kannatti selvästi keskittyä ja käyttää aikaa. Pidemmän ajan käyttö sai lapset pohtimaan paremmin omia roolihahmojaan ja keksimään useampiin kysymyksiin mielikuvituksellisia vastauksia. Malleja täytetystä hakemuksesta sai olla reilusti, koska kysymykset olivat vaikeita.
- Kahden ryhmän ollessa museolla samaan aikaan, on huoneesta toiseen siirryttäessä tärkeää muistaa sulkea ovi. Muissa huoneissa liikkuvat ihmiset häiritsevät draamatilanteen tunnelmaa ja keskittymistä.
- Käytettävät tavarat kulkeutuvat helposti huoneesta toiseen, joten kahden pajan välillä pitää olla tarkkana että seuraavan pajan alkaessa kaikki on tallessa.
- Kannattaa varata tarpeeksi aikaa kahden ryhmän välillä. Omasta mielestäni aikaa saisi olla vähintään tunti, koska seuraava ryhmä saattaa tulla reilusti etuajassa.
- Draamapajan lopetustehtävään saa käyttää reilusti aikaa, ja tehtävän tulisi olla sellainen että sen lomassa voi kysellä luontevasti myös palautetta kaikessa rauhassa. Lopputehtävään kannattaa sisällyttää reflektion mahdollisuus, jotta draaman aikana opitut asiat jäävät mieleen.
- Luokan opettajan osallistuminen draamaan auttaa myös lapsia hyppäämään leikkiin mukaan.
- Työpajojen välillä on hyvä olla vapaapäiviä. Näin ohjaaja kykenee palautumaan seuraavaan työpajapäivään mennessä, ja on virkeä ja reipas pitämään yllä hyvää mielialaa.

Draamaohjaajan on oltava hyvässä vireessä saadakseen prosessidraaman toimimaan. Hyvä draamaohjaaja osaa myös lukea ryhmän mielialoja ja valita toiminnan sen mukaan. (Owens & Barber 2010, 50.) Omassa työpajassani ryhmän mielialan aisti yleensä heti aluksi. Osa ryhmistä oli selvästi innostuneita kierroksesta jo etukäteen ja heidän kanssaan oli helppo hypätä toimintaan. Usein näissä ryhmissä lapset esittivät myös rohkeasti rooleja. Toisissa ryhmissä taas tuntui olevan vähän jännitystä ja ujoutta, johon useimmiten reagoin niin, että pitkitin alun hattupiirileikkiä siihen asti että tuntui että ilmapiiri hieman keveni. Yritin pitää hatturoolien esittelyt mahdollisimman nopeina, jos tuntui että roolien ottaminen tuntui kovin vaikealta.

Päivi ja Timo Sinivuori (2007, 21) kirjoittavat Warnerin tutkimista neljästä erilaiselta tavasta sitoutua draamaprosessiin. Ne ovat:

- Puhujat
- Käsittelijät
- Osallistuvat tarkkailijat
- Kuuntelijat/ulkopuoliset

Puhujat ovat yleensä niitä jotka kommentoivat ja kyselevät ensimmäiseksi. He eivät välttämättä ole yhtä hyviä kirjallisessa ilmaisussa ja heillä saattaa olla vaikeuksia keskittyä. Käsittelijät kuuntelevat aluksi tarkasti mistä on kyse, sen jälkeen he usein alkavat esittää paljon kysymyksiä ja kyseenalaistavat draamaprosessin asioita. Kun käsittelijät sitoutuvat prosessiin, he ovat täysillä mukana. Osallistuvat tarkkailijat käyttäytyvät muuten hyvin samoin kuin käsittelijät, mutta heidän on vaikea tuoda itseään esille verbaalisesti tai fyysisesti. Kuuntelijat/ulkopuoliset eivät koskaan sitoudu täysillä prosessiin, mutta seuraavat toimintaa.

Havaitsin kaikkia näitä osallistujatyyppejä Nurmo – New York –työpajan osallistujissa. Useimmat oppilaat olivat osallistuvat tarkkailijat –tyyppiä. Ne ryhmät, joissa oli vähemmän puhujia ja käsittelijöitä, olivat vaikeimpia ohjata, koska jouduin ohjaajana olemaan jatkuvasti äänessä ja selkeästi itse viemään toimintaa eteenpäin.

7 Pohdinta

Olen tutkinut oman ohjaajuuteni kehittymistä prosessin aikana. Vehkalahten (2006, 42) mukaan ohjaajan on oltava kiinnostunut ja innostunut ohjattavistaan ja heidän kanssaan tekemästään työstä. Myös omista motiiveistaan pitää olla tietoinen. Vehkalahti (2006, 50) kirjoittaa myös jokaisen ohjaajan omasta tyylistä innostaa ja vetää ryhmää. On tärkeää löytää oma tapansa. Oma tyylini ohjata on kyllä tarkentunut prosessin aikana, mutta kovin suuria ahaa-elämyksiä en ole kokenut. Syynä on ehkä se, että suurin osa työpajoista sujui aivan liian hyvin. Minulla oli liian vähän tilaisuuksia oppia omista virheistäni! Joitain parannusehdotuksia kuitenkin on tullut jatkoa varten mieleen.

Reflektion tarve työpajassa kannattaa huomioida jatkossa. Tällä kertaa reflektio ei sisältynyt kovinkaan selkeästi mihinkään tehtävään. Jäin työpajojen jälkeen juttelemaan lasten kanssa mahdollisuuksien mukaan, mutta muutamien ryhmien kanssa aikataulut menivät niin, ettei siihenkään ollut mahdollisuutta.

Itselleni on ollut merkityksellistä tasapainoilu sen välillä, että lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa draaman kulkuun ilman että kuitenkaan pakotetaan liian nopeasti heittäytymään tilanteisiin. Työpajan pitäminen eroaa suuresti teatteriryhmän vetämisestä, jota olen tehnyt aiemmin. Tunnin aikana ei ehdi pitää tutustumisharjoituksia tai muuta toimintaan virittävää, vaan pitää heti hyökätä aiheeseen kiinni.

Yksi pohtimani asia on ollut se, miten päästä syvällisempään työskentelyyn lyhyessä ajassa? Miten draamatyöpajaa voisi kehittää osallistavammaksi? Ratkaisuna voisi olla pienempään historialliseen osa-alueeseen keskittyminen. Koko pajassa voisi käsitellä vain esimerkiksi Amerikkaan lähdön päätöksen tekoon liittyviä kysymyksiä.

Toisaalta pajan ”pinnallisuus” oli myös valintakysymys, koska halusin että riehakkaammatkin lapset saavat pajasta jotain irti ilman että häiritsevät muiden keskittymistä. Siksi annoin lapsille mahdollisuuden suhtautua aiheeseen myös hassutellen. Jos järjestäisin pelkästään Amerikkaan lähdön syihin keskittyvän, hieman vakavamman pajan, niin siihen kannattaisi käyttää enemmän aikaa kuin vain tunti.

Uskon vakavammissa pajassa tarvittavan enemmän aikaa ryhmän kiinnostuksen ja sitoutumisen herättämiseen työpajan aiheisiin ja työtapoihin.

Tasapainoilua suunnittelutyössäni on ollut myös sen asian kanssa, että kuinka paljon yritetään stimuloida lasten omaa ajattelua, ja kuinka paljon halutaan opettaa historiallisia faktatietoja. Päädyin enemmän luovuuden korostamiseen, mutta olin itse valmiina vastailemaan herääviin kysymyksiin, jos lapset kiinnostuivat tarkemmin jostain aiheesta.

Draaman toimiminen eri ikäryhmillä kannattaa jatkossa ottaa paremmin huomioon. Koululuokilla sujui yleisesti ottaen hyvin, mutta avoimet työpajat eivät oikein onnistuneet. Eri-ikäiset osallistujat pitäisi ottaa jo suunnitteluvaiheessa huomioon.

Huomasin itsestäni, että vaikka pyrinkin tekemään draamasopimuksen ryhmän kanssa, niin työpajan alussa olin usein niin jännittynyt, että hieman kiirehdin aloittamaan itse toiminnan. Jatkoa varten aion miettiä itselleni jonkin toiminnallisemman tavan tehdä alun sopimus, jotta se on itselleni ohjaajana helpompaa. Nyt tuntuu, etten ehkä antanut tarpeeksi aikaa lasten kysymyksille ja kommenteille. Unohdin myös helposti mainita joitain käytännön asioita.

Itse olen saanut työskentelyltä paljon. Voisin suunnittelemani pajan käsikirjoituksen pohjalta vetää saman pajan myös muissa ympäristöissä. Kykenen varmasti näillä eväillä järjestämään myös aivan erilaisen draamatyöpajan museoympäristössä. Opettajilta saatu palaute oli hyvin positiivista, tuntuu että tällaiselle toiminnalle on tilausta. Kulttuurituottajan ammatinkuvaan sopii esimerkiksi työpajatoiminnan tuotteistaminen, jolloin sitä on helppo tarjota ja viedä uusiin ympäristöihin. Museoissa on kasvavaa tarvetta elämyksellisyydelle, mutta ei välttämättä tekijöitä. Varsinkin vapaaehtoisvoimin tehtävässä museotoiminnassa on tarvetta yhteistyölle muiden toimijoiden kanssa, kuten tässä tapauksessa kaupungin kulttuuritoimen kanssa. Kulttuurituottaja on hyvä linkki eri toimijoiden välillä.

Yksi erittäin tärkeä asia on draamapajan jatko. Nurmon museolla on ollut aikaisemmin draamallisia kierroksia ja toivottavasti niihin löytyy tekijöitä jatkossakin. Toivon omasta työstäni olevan apua tulevien vuosien draamapajoja ja kierroksia suunniteltaessa. Usein elämyksellinen museotoiminta painottuu lapsiin, joten yksi

jatkokehittämisen paikka voisi olla elämyksellisen museotoiminnan suunnittelemisen myös aikuisryhmille.

LÄHTEET

- Asikainen, S. 2003. Prosessidraaman kehittäminen museossa. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 94.
- Erityisen avoin kohtaaminen: Elämyksellinen kulttuurikasvatus museossa ja koulussa. 2008. Tampere: Tampereen kaupunki, Pirkanmaan taikalamppu. Tampereen Taidekaaren julkaisuja 1.
- Heikkinen, H. 2002. Draaman maailmat oppimisalueina: draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kallio, K. (toim.) 2004. Museo oppimisympäristönä. Helsinki: Suomen museoliitto. Suomen museoliiton julkaisuja 54.
- Kero, R. 1997. Suomalaisina Pohjois-Amerikassa: siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Lehtonen, U. 2008. Aikamatkoja: draamamenetelmät historian opetuksessa. Teoksessa: Korhonen P. & Airaksinen R. (toim.) Hyvä hankaus: teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö, 48-58. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro. 38.
- Luukka, T. 2011. Sadat museot säilövät samaa rukkia. Helsingin Sanomat 10.1.2011, C1.
- Niemi, M. 2003. Nälkä vai vapaudenkaipuu? Siirtolaisuus Etelä-Pohjanmaalta Pohjois-Amerikkaan. [Verkkojulkaisu]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. [Viitattu 16.11.2011]. Saatavana: http://www.migrationinstitute.fi/articles/006_Niemi.pdf
- Nurmon kotiseutu- ja museotoimintaa sekä sukututkimusta. [Verkkosivu]. Nurmoo-seura. [Viitattu 14.10.2011]. Saatavana: <http://www.saunalahti.fi/nurmose/>
- Nurmoo-seura r.y. Säännöt. 4.9.1996
- Nykänen, M. 2010. Näkökulmia arkistosta: Aikamatka 1799. [Blogikirjoitus]. Vaasa: Vaasan maakunta-arkisto. [Viitattu 18.11.2011]. Saatavana: <http://nakokulmiaarkistosta.blogspot.com/2010/10/aikamatka-1799.html>
- Oksanen, S. 2010. Oppiminen draaman ja leikin avulla: Kotkan taide- ja mediapaikan Nuijasota-produktio. [Verkkojulkaisu]. Humanistinen ammattikorkeakoulu, kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. [Viitattu 1.10.2011]. Opin näytetyö. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052410400>

- Owens, A. & Barber, K. 2010. Draamakompassi: prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely, arviointi ja reflektointi. Suomentajat Raija Airaksinen & Pekka Korhonen. Helsinki: Draamatyö.
- Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK. [Verkkosivu]. Vaasa: Pohjanmaan liitto. [Viitattu: 7.11.2011]. Saatavana: <http://www.osterbotten.fi/fi/d-Bark-Pohjanmaan-lastenkulttuuriverkosto-BARK.aspx?docID=6020&smi=1&tocid=1#>
- Sinivuori P. & Sinivuori T. 2007. Esiripusta arvoihin: toiminnallinen draamakasvatuskirja. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy
- Tiuraniemi, P. 2006. Draamaopastus ja aihekokonaisuusintegraatio museossa. Teoksessa: Kaartinen, V. & Sura, S. (toim.) Draama ja kasvatus: opas koulun draamatyöskentelyyn. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos, 39-50.
- Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä teatteri: opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Helsinki: Lasten keskus.
- Yli-Hakola, A. & Jäsperlä, R. 2011. Rahastonhoitaja & sihteeri. Nurmoo-seura r.y. Haastattelu 23.11.2011.

LIITTEET

LIITE 1 Työpajan käsikirjoitus

Nurmo - New York

Tapahtuu Nurmossa vuonna 1903.

Roolien käsittely ja vaihto tapahtuu hattujen avulla (ohjaaja roolissa & lapset):

- Perheen äiti Sanna (vaalea huivi)
- Perheen isä Johannes (karvalakki)
- Siirtolaisasiamies/laivayhtiönagentti (koppalakki)
- Perheen äidin sisko Saimi (kukkahattu)
- Isoäiti Aili (tumma huivi)
- Pitäjän rikkain mies (huopahattu)

Avustaja roolissa:

- Passintarkastaja
- Valokuvaaja

Tarvikkeet:

- Roolipäähineet
- Mankka ja amerikansuomalaista musiikkia (esim. Hiski Salomaa)
- Kirje perheen vanhemmille
- Matkaliput
- Esteettömyystodistukset + valmiiksi täytettyjä mallikappaleita
- Kyniä
- Passit
- Leimasimia
- Teippiä
- Pantommiilaput
- Maailmankartta
- Kuva Vapaudenpatsaasta
- Kukkahattuja ym. lainavaatteita
- Kamera

Käsikirjoituksen kirjoitetut repliikit on tarkoitettu viitteellisiksi, eikä niitä ole tarkoitus toistaa sanasta sanaan. Myös tehtävien kestot kannattaa sovittaa ryhmän mukaan. Jatkuvas-
ti voi reagoida lasten kysymyksiin ja kiinnostuksiin.

Kierroksen aluksi puhutaan käytännön asioista

Selosta lyhyesti tulevaa toimintaa. Mainitse että ratkotaan tehtäviä yhdessä ja työskennellään rooleissa. Voit kysyä ennen aloitusta odotuksista. Korosta että aina saa kysyä ja ehdottaa. Mainitse että mitään ei ole pakko tehdä, mutta toivon kaikilta leikkimielistä ja heittäytymistä tarinaan. Mainitse ettei museoesineisiin saa koskea ilman lupaa.

KERTOJA:

Tarina alkaa vuonna 1903 täällä Nurmossa. Silloin Suomessa oli paljon suuria perheitä. Monet perheistä olivat köyhiä, kaikille ei riittänyt töitä. Suomi ei ollut vielä itsenäistynyt, ja nuoret miehet saattoivat joutua Venäjän sotaväkeen. Sinne ei haluttu joutua. Maatila periytyi aina vanhimmalle lapselle, ja kun perheessä oli useampia lapsia, niin nuoremmat jäivät ilman töitä. Moni naapuri ja sukulainen oli lähtenyt Amerikkaan, ja moni oli rikastunut siellä. Siellä vaikkapa kaivosmies tienasi viisi kertaa enemmän kuin renki täällä Suomessa.

Ennen kuin tutustutaan tarinamme henkilöihin, pelataan yksi peli...

Alkuleikkinä hattupiiri, musiikkina esim. Hiski Salomaan Dahlmanin paartit. Leikki toimii kuuma peruna-leikin tyyliin, eli musiikin soidessa hattuja kierrätetään päästä päähän, ja kun musiikki loppuu, he joilla on hatut päässä putoavat pois pelistä. Jatketaan niin kauan että kaikilla pelissä mukana olevilla on hatut päässä. (Ensimmäinen kierros voi olla harjoituskierros, jolla ei vielä kukaan tipu pois)

Draamapajan roolien esittely:

KERTOJA:

Voisitteko laittaa hatut päähän, jotta kaikki näkevät ne?

Tämä on perheen **äiti Sanna**. Hänellä on **sisko Saimi**, joka on muuttanut yli vuosi sitten Amerikkaan, New Yorkiin, ja sisko on siellä rikkaan perheen kotiapulaisena. Tässä on perheen **isä Johannes**, heillä on iso perhe, yhteensä (niin monta kuin työpajaan osallistuvassa ryhmässä on väkeä) lasta. Lisäksi samassa mökissä asuu **mumma Aili**. Tämä hattu taas kuuluu **Suomen Höyrylaivayhtiön siirtolaisasiamiehelle**, joka myy lippuja Amerikkaan lähteviin laivoihin. Tämä taas kuuluu **pitäjän rikkaimmalle miehelle**. Hänet, siirtolaisasiamiehen ja siskon tapamme vasta myöhemmin. (ota nämä hatut pois)

Kirje perheen vanhemmille, pyydän sitä jolla on äidin tai isän hattu päässä lukemaan kirjeen ääneen.

Fingrish-sanoja sisältävän kirjeen yhteinen tulkinta. Saimin lähettämässä kirjeessä pyydetään lähtemään Amerikkaan.

Yhteinen roolileikki, jossa käydään läpi erilaisia syitä lähteä Amerikkaan.

KERTOJA:

Koko perhe oli innoissaan lähtemässä matkaan paitsi Aili-mumma. Hänen mielestään Amerikkaan lähteminen oli turhaa haihatusta, eikä hän meinannut hyväksyä kenenkään lähtemistä matkaan. Annatko mumman huivin minulle. Esittäkää te perheen äitiä, isää ja lapsia jotka haluavat lähteä. Minä esitän isoäitiä. Yrittäkää saada minut lähtemään mukaan tai ainakin päästämään teidät lähtemään.

MUMMA (ohjaaja roolissa) yrittää saada lapsilta erilaisia perusteluja lähtemiseen.

Tehdään lähtöpäätös, lähtöön liittyviä ongelmia.

KERTOJA:

Kun on päätetty lähteä, pitää seuraavaksi miettiä mistä saadaan rahat matkalippuihin. Osalle olivat sukulaiset lähettäneet etukäteen maksamansa liput. Onko teistä kukaan saanut lippua etukäteen? (Fingrish-kisoista koululla voitettua liput) Te voisitte siis vain lähteä. Mutta muiden pitää miettiä mistä saadaan rahat kasaan. Lippu oli kallis, halvimmillaan se maksoi 155 markkaa, joka nykyrahassa olisi noin 500 euroa. (Yritä saada lapsilta ideat rahojen säästämiseen tai lainaamiseen rikkaalta hyväntekijältä, usein lapset ehdottavat sitä jo mummulle eikä tätä kertojavaihetta tarvita.)

Se lapsista, jolle PITÄJÄN RIKKAIMMAN MIEHEN hattu päätyi (tai joku vapaaehtoinen), esittää roolia, ja muiden pitää saada rahat lainatuksi.

KERTOJA:

Kun rahat oli saatu kasaan, täytyi vielä hankkia esteettömyystodistus ja passi ennen kuin sai lähteä maasta.

Esteettömyystodistus.

SIIRTOLAISASIAMIES (Ohjaaja roolissa) auttaa lapsia esteettömyystodistusten täyttämässä. Kun todistus on täytetty, siihen lyödään leima ja asiamies antaa passin. Voit välillä poistua roolista, ja kehottaa lapsia keksimään itselleen roolin esteettömyystodistusta varten. Apuna voi käyttää aikaisemmin koulussa keksittyä hahmoa, tai perheen hahmoja joita esitettiin aikaisemmin työpajassa. Mainitse matkan kestoon liittyen että useimmiten lähdettiin viideksi vuodeksi. Toimintaa voi hoputtaa kuuluttamalla että juna lähtee hetken kuluttua.

Lähtö junalla Hankoon.**SIIRTOLAISASIAMIES:**

Juna Hankoon lähtee! Heilutetaan kaikille tänne jääville sukulaisille hyvästiksi. Kaikkia meitähän jännittää, kun ei meistä monikaan ole ollut Nurmon ulkopuolella koskaan, mutta nyt mennään.

Hankoon saapuminen.

Siirrytään seuraavaan huoneeseen, jonka ovella SIIRTOLAISUUSASIAMIES tarkistaa matkaliput ja passit. (Kai kaikilla on ne tallessa?) Hän kertoo että kaikkien terveys tarkastetaan vielä Hangossa, koska Amerikkaan ei päästetä sairaita, eikä haluta että kukaan ehtii New Yorkiin asti ennen kuin joutuu käännytetyksi takaisin. (Avatkaa kaikki silmät ammolleen että nähdään ettei teillä ole silmäsairauksia. Hiukan on kierossa mutta eiköhän näillä silti pääse läpi)

Laivamatka Hangosta Hulliin**KERTOJA:**

Tässä meillä on laivan ruuma. Lattiaan on teipillä merkitty makuupaikat, menkää äkkiä varaamaan parhaat paikat!

Toivottavasti löysitte hyvät paikat... Yöllä moni oli merisairaana ja ruumassa haisi oksennukselta... kannattaa melkein nousta ylös jos olette hereillä. Tämä matka kesti muutaman päivän. Sitten saavuttiin Hulliin, Englantiin (näytä kartasta ainakin pienimmille)

Hullista Liverpooliin, kieliongelmat**KERTOJA:**

Hullista mentiin junalla Liverpooliin. Englannissa asui paljon enemmän ihmisiä kuin Nurmossa ja Etelä-Pohjanmaalla, näytti että koko matka oli kaupunkia. Liverpoolissa oli vähän aikaa ennen laivan lähtöä, jolloin pääsi katselemaan kaupunkia (mitä luulette mitä Nurmolaiset olivat yli sata vuotta sitten mieltä isosta kaupungista?)

Aina ei ollut helppo asioida, kun ei osattu puhua englantia. Esimerkiksi ruokaileminen saattoi olla vaikeaa.

Jakaantukaa neljään ryhmään! Annan joka ryhmälle lapun jossa on lause. Miettikää miten esittäisitte tämän lauseen ilman sanoja, suunnitteluun aikaa minuutti.

Lauseet:

- Saisinko maitoa?
- Missä on haarukka?
- Haluan toisen annoksen.
- Tämä ruoka on pilaantunutta.

Jokainen ryhmä esittää lauseensa kerrallaan, muut yrittävät arvata.

Matka Atlantin yli

KERTOJA:

Sitten alkoikin pitkä merimatka. Matka Liverpoolista New Yorkiin kesti melkein kaksi viikkoa. (näytä kartasta kuinka pitkä matka). Ruumassa ei kannattanut viettää aikaa, ettei alkanut voida pahoin. Kannella kävely auttoi siihen. Lopulta taivaanrannassa alkoi häämötää tällainen näky. (Näytä Vapaudenpatsaan kuvaa, voit myös kysyä lapsilta tietävätkö he mikä patsaan nimi on tms.) Samalla saarella millä Vapaudenpatsaskin on, on sitten passintarkastuksen vuoro. Tehkää tähän jono (Opasta jonon ensimmäinen passintarkastukseen.)

Saapuminen Ellis-saarelle.

PASSINTARKASTAJA (avustaja roolissa) leimaa passit, on erityisen tarkka siitä ettei passeja ole väärennetty. Kyselee erilaisia asioita (englanniksi) ja opastaa lapset eteenpäin.

Ellis-saarelta New Yorkiin

SISKO:

Tervetuloa New Yorkiin! Miten matka sujui? Ihanaa että tekin pääsitte tulemaan tänne! Mitä te ajattelitte nyt alkaa tekemään? (Miehet täällä usein työskentelevät vaikka kaivoksissa tai rautateillä, tai alkavat farmareiksi. Metsätöitäkin voi mennä tekemään, metsätyökämpillä tarvitaan naisiakin emänniksi. Tai sitten voi alkaa palvelijaksi perheisiin niinkuin vaikka minä! Meillä piioilla on aina torstai vapaana ja palkka on hyvä... meitä on täällä New Yorkissa muitakin suomalaisia. Ja Worchesterissa asuu erityisen paljon Nurmossa tulleita. Aioteko matkustaa vielä sinne? Sitten on vielä pitkä junamatka edessä...) Ei mutta! Teidän on kyllä ihan pakko ottaa itsestänne valokuvat! Valokuvaamoissa vuokrataan vaatteita, täytyy kai näyttää suomalaisille kuinka hienoa täällä uudessa maassa on! Tuolla on suomalaisten omistama valokuvaamo!

Valokuvan ottaminen lainavaatteissa

VALOKUVAAJA ottaa valokuvat lapsista. Otetaan vain rintakuva, niin vaatteet on nopeampi vaihtaa. Useampi voi mennä samaan kuvaan.

Loppu

Varsinaisen kierroksen jälkeen voi museolla vielä kierrellä vapaasti. Kerää passit pois ja kiitä osallistumisesta.

Suullisen palautteen kerääminen lapsilta heti kierroksen jälkeen. Opettajilta pyydetään kirjallinen palaute jälkikäteen.